

Oversigt over Frue Kirkes extraordinære Bygningsfonds Tilstand i Finansaarene
1865 - 66 til 1869 - 70.

	Kapital.		Kontant Beholdning.		I alt.	
	Rdl.	Sk.	Rdl.	Sk.	Rdl.	Sk.
Ved Udgangen af 1864 - 65 udgjorde Kapitalformuen	19,800.	"	28.	15	19,828.	15
I 1865—66 Forøgelse	4,200.	"	45.	30	+ 4,245.	30
	24,000.	"	73.	45	24,073.	45
I 1866—67 Formindskelse	"	"	342.	"	÷ 342.	"
	24,000.	"	÷ 268.	51	23,731.	45
I 1867—68 Forøgelse	"	"	483.	77	+ 483.	77
	24,000.	"	215.	26	24,215.	26
I 1868—69 Forøgelse	4,200.	"	"	"	+ 4,045.	87
Formindskelse	"	"	154.	9		
	28,200.	"	61.	17	28,261.	17
I 1869—70 Forøgelse	3,500.	"	"	"	+ 3,468.	6
Formindskelse	"	"	31.	90		
Formue ved Udgangen af 1869 - 70	31,700.	"	29.	23	31,729.	23

C. Trinitatis Kirke.

1. Patronatsrettens Overgang til Kjøbenhavns Magistrat.

I Aarene 1840—49 blev der ført omfattende Forhandlinger om Tilvejebringelse af Balance mellem Trinitatis Kirkes Indtægter og Udgifter samt om Midlerne til at erholde den fornødne Kapital til Dækning af Kirkens Gjæld og Afholdelsen af de nødvendige Reparationsudgifter. Hovedmomenterne i disse Forhandlinger vare for Konsistoriums Vedkommende Komitebetænkningerne af 18. Febr. 1841 og 5. Marts 1846 (trykt i Larsens samlede Skrifter IV. S. 59 ff.). De Midler, som i oven nævnte Øjemed skulde tilvejebringes, bleve i 1841 anslaaede til 10,000 Rdl., i 1846 til 18,000 Rdl. Over for de Paastande, som efter Afgivelsen af Komitebetænkningen af 1841 paa Kommunalbestyrelsens Side vare fremkomne paa, at Universitetet maatte være forpligtet til at udrede de Summer, som behøvedes til Kirkens Udgifter, hævdede Betænkningen af 1846 med stor Styrke, at der aldeles ikke kunde paahvile Universitetet nogen Retsforpligtelse til enten i det hele eller for en Del at udrede den Sum, der udfordredes til Dækning af Kirkens Gjæld og dens Istandsættelse. Konsistorium, som i sin Skrivelse af 25. April 1846 ganske sluttede sig til denne Betænkning, androg paa, at der

maatte udvirkes den fornødne Bestemmelse for, at det Tilskud, som Trinitatis Kirke krævede, maatte blive tilvejebragt ved Ligning paa Kirkens borgerlige Menighed. Der begyndte derefter nye Forhandlinger med Kommunalbestyrelsen. Under disse opgave Borgerrepræsentanterne vel deres tidligere Paastand om, at Universitetet alene skulde bære Kirkens Udgifter, men antog dog, at samme maatte være forpligtet til at bære en Del, i det mindste en Tredjedel af Byrderne, og Magistraten mente, at Billighed i alt Fald maatte tale for, at Universitetet kom Kirken til Hjælp. I de under 10. Juni og 8. Juli 1847 samt 10 Juli 1849 afgivne Komitebetænkninger, til hvilke Konsistorium sluttede sig, ihævedes vedblivende Universitetets Frihed for enhver Retsforpligtelse i den omspurgte Henseende, idet man dog i Overensstemmelse med Betænkningen af 1846 hertil føjede, at Universitetet muligvis i Følge sit Forhold til Kirken vilde kunne finde sig opfordret til frivillig at yde samme et passende Tilskud, naar det først fra vedkommende Avtoriteters Side var erkjendt, at ingen Retsforpligtelse fra Universitetets Side fandt Sted. I øvrigt henstillede Universitetet at søge Spørgsmaalet om dets Retsforpligtelse i den omspurgte Henseende afgjort ved Domstolene, hvis Kommunalbestyrelsen skulde fastholde sin Paastand. Hin Erkjendelse vilde Kommunalbestyrelsen imidlertid ikke afgive, og Størrelsen af det Bidrag, som Universitetet muligvis under en modsat Forudsætning kunde have villet yde, kom saaledes ikke under Omtale, idet Universitetet bestemt vægrede sig ved at angive nogen som helst Sum, førend den ommeldte Erkjendelse forelaa ren og klar. Kommunalbestyrelsen vilde heller ikke gaa til Domstolene, men haabede stadig paa en gunstig Afgjørelse af de administrative Avtoriteter.

Saaledes stod Sagen indtil Udgangen af Aaret 1858, idet der dog saa vel i 1848 som i 1858 blev foretaget flere betydelige Reparationsarbejder for Kirkens Regning ved Hjælp af de i disse Aar optagne Laan af henholdsvis 7000 Rdl. og 5000 Rdl. Under 31. Dec. 1858 tilskrev Ministeriet Konsistorium, at samme, efter paa ny at have taget Sagen under Overvejelse, tiltraadte den i Betænkningen af 1846 foreslaaede Udvej, at paabyde et saadant Beløb, som maatte være tilstrækkeligt til at dække Kirkens Gjæld, lignet paa Menighedens Medlemmer. Ministeriet forlangte derhos nærmere Oplysning om de enkelte Gjældsposter, førend der i den Anledning blev skrevet til Indenrigsministeriet. Under 30. Juni 1859 bleve de forlangte Oplysninger af Konsistorium indsendte til Ministeriet. Gjælden udgjorde ca. 15,000 Rdl., men Konsistorium indstillede, at der end videre maatte tilvejebringes andre 15,000 Rdl., dels til Anskaffelse af et nyt Orgel, dels til Ombygning af Ligkapellet. Sagen bragtes derefter under Forhandling med Indenrigsministeriet, som begjærede Magistratens Erklæring. I Skrivelse til Konsistorium af 7. Dec. 1859 begjærede Magistraten forskjellige Oplysninger, derunder navnlig, om de omspurgte 30,000 Rdl. vilde være tilstrækkelige til for en længere Tid at betrygge Menigheden eller andre vedkommende mod yderligere Krav. Dette Spørgsmaal viste sig at have været ikke ganske ugrundet. I Aaret 1860 opdagede man, at Gulvet i Kirken paa flere Steder truede med at styrte ned, og den borgerlige Værge, Tobaksfabrikant Bonnesen, henvendte sig da, uden i øvrigt at forhandle derom med Kirkens akademiske Værge, Etatsraad Bornemann, til Arkitekt Sørensen og lod ham udarbejde Overslag over Udgifterne til en Hovedreparation af Kirkebygningen, som beregnedes at ville koste noget over 30,000 Rdl., ligesom

han fremkom med Forslag til en stor Ligkapelbygning, som skulde koste ca. 13,000 Rdl.

I Efteraaret 1861 afgik Etatsraad Bornemann ved Døden og Professor Aagesen blev da udnævnt til akademisk Værge. Denne ansaa det for nødvendigt at andrage paa en helt ny Bevilling, som kunde omfatte en fuldstændig Istandsættelse af Kirken med alt, hvad dermed stod i Forbindelse (Opvarmning, Gas osv.), men ansaa det ikke for rigtigt som Grundlag herfor at benytte den af Arkitekt Sørensen udarbejdede Plan, da denne Mand ikke stod i noget særligt Forhold til Universitetet. Der var imidlertid endnu en Vanskelighed med Hensyn til at bringe Sagen frem, den nemlig, at der ved Begravelsesregl. 22. Dec. 1860 fra Begyndelsen af 1861 var indført en ikke uvæsentlig Forandring i de Regler, som gjaldt for Kirkens Hovedindtægt, der bestod i Betalingen ved Begravelser. At Indtægterne ved Forandringen vilde blive formindskede, var indlysende; men i hvor stort et Omfang dette vilde ske, var endnu tvivlsomt. Da det nu ikke kunde gaa an at søge Midler bevilgede til at dække den alt eksisterende Gjæld, men lade det henstaa uafgjort, om der ikke i Fremtiden hvert Aar vilde fremkomme en Underbalance og derigjennem altsaa Nødvendigheden af kort Tid efter paa ny at forlange extraordinære Tilskud, ansaa han det for rigtigt, først at erhverve et Overblik over, hvorledes Forholdet mellem Kirkens Indtægter og Udgifter i Fremtiden vilde stille sig. I Slutningen af 1863, da det nye Begravelsesreglement havde været i Kraft i 3 Aar, bragte han da Sagen frem og tilskyndedes yderligere hertil ved følgende.

D. 3. Decbr. 1863 styrtede nemlig den øverste Del af Spiret paa Trinitatis Kirkes Klokketaarn under Klokkeringningen ned, uden at der dog derved forårsagedes nogen Ulykke. Da denne Begivenhed i Forbindelse med Kirkens anerkjendte Brøstfældighed maatte vække Ængstelse for, at der kunde være flere skjulte Mangler, som hidtil vare undgaaede Opmærksomheden, androg Inspektionen paa, at Bygningsinspektøren, Justitsraad Hansen, maatte anmodes om at foranstalte undersøgt, om der ved Kirkebygningen, udvendig eller indvendig, fandtes saadanne Brøst, som kunde befrygtes at ville afstedkomme Ulykker, for at i bekræftende Fald de fornødne Foranstaltninger til at afværge en slig Fare strax kunde blive truffene. I Forbindelse hermed foreslog Inspektionen, at det ligeledes overdroges Justitsraad Hansen efter Forhandling med Kirkeinspektionen at fremkomme med Plan og Overslag til en fuldstændig Hovedreparation af Kirken, saaledes at denne ved en saadan Reparation kunde bringes i forsvarlig og passende Stand baade indvendig og udvendig. Hertil sluttede Konsistorium sig og Ministeriet bifaldt derefter under 5. Jan. 1864, at disse Hverv overdroges Justitsraad Hansen.

Med Skrivelse af 5. Maj 1865 indsendte Inspektionen en af Justitsraad Hansen udarbejdet Plan til en Hovedreparation af Kirken, hvilken Plan Inspektionen i det hele tiltraadte. Udgifterne ansloges herefter til 40,205 Rdl. 57 Sk. Inspektionen ansaa det imidlertid for at være en i Følge Tidens Krav aldeles nødvendig Foranstaltning, at der, samtidig med, at Hovedreparationen udførtes, anbragtes Gasledning og Varmeapparat i Kirken; Udgifterne hertil vilde udgjøre for Gasledningen 3,356 Rdl 60 Sk. og for Varmeapparatet 8,568 Rdl. 51 Sk. Fremdeles gjorde Inspektionen opmærksom paa en anden uundgaaelig Udgift, nemlig en Hovedreparation af Kirkens Orgel, da det nuværende

var aldeles ubrugeligt, saaledes at man for Tiden betjente sig af et mindre, transportabelt Orgel, som lejedes for 100 Rdl. om Aaret. Udgifterne herved udkrævede 7,800 Rdl. Endelig fremhævede Inspektionen, at det, for at der i Fremtiden kunde tilvejebringes og vedligeholdes Balance mellem Kirkens aarlige Indtægter og Udgifter, var nødvendigt, saaledes som under de tidligere Forhandlinger stadig var forudsat, at den Kirken nu paahvilende Gjæld, til Beløb 13,400 Rdl., ogsaa ved denne Lejlighed blev betalt. Naar Kirken saaledes var istandsat og forsynet med Gasledning, Varmeapparat og nyt Orgel samt befriet for sin Gjæld, hvortil efter det anførte vilde udfordres tilsammen en Sum af 73,330 Rdl. 72 Sk., hvilken foresloges forøget og afrundet til 75,000 Rdl., kunde det vel ventes, at der foreløbig vilde kunne vedligeholdes Balance mellem Kirkens aarlige Indtægter og Udgifter; men for at Kirken ogsaa i Fremtiden kunde være i Stand til selv at bære de noget større Reparationsarbejder, som i Tidens Løb ikke vilde udeblive, uden at man strax skulde være nødt til at skride til ekstraordinære Foranstaltninger, var det efter Inspektionens Mening desuden nødvendigt, at Kirkens Økonomi blev stillet paa en saadan Fod, at der i de første Aar kunde paaregnes et om end ikke betydeligt aarligt Overskud for Kirken; for at opnaa dette Maal henstillede Inspektionen, om ikke en aarlig Udgift af ca. 230 Rdl., som for Tiden paahvilede Kirken til Fordel for Metropolitanskolen, nemlig Bidrag til Skolebygningens Vedligeholdelse, Andel i dens Skatter og Brandpræmier, Kantorat-, Sukcentorat- og Degnepenge samt Andel i Rektors og Kustos' Løn, kunde bringes til ganske at ophøre eller i alt Fald betydelig formindskes.

Konsistorium tiltraadte i det hele Inspektionens Forslag, og idet det med Skrivelse af 20. Maj forelagde Sagen for Ministeriet bemærkede det følgende. Der var nu Spørgsmaal om at tilvejebringe den betydelige Sum af 75,000 Rdl. til Dækning af Kirkens Gjæld, Bygningens Istandsættelse, nyt Orgel, Varmeapparat og Gasledning. De Legatmidler, som efterhaanden i Tidens Løb vare skjænkede til Kirken og hvis Renter udgjorde ca. 500 Rdl. om Aaret, kunde ikke benyttes som et Bidrag til den nævnte Sum, da der paahvilede disse Legater særlige Forpligtelser, og det Overskud, som Renterne afgave, ikke kunde afses af Kirken, uden at Underskud vilde indtræde. Man var derfor paa samme Maade som i 1858 i Overensstemmelse med Ministeriets før nævnte Skrivelse af 31. Decbr. 1858 henvist til at tilvejebringe det omhandlede Beløb ved Ligning paa Menighedens Medlemmer, saafremt der ikke kunde findes andre Midler til Tilvejebringelsen af en Del af hin Sum. Dette vilde imidlertid, saa vidt Konsistorium skjønnede, ikke være umuligt, navnlig naar der fra Kommunalbestyrelsens Side vistes den Imødekommen, som billigvis burde vises Trinitatis Kirkes Menighed, for hvem det ellers vilde blive en højst utaalelig Byrde at udrede en saa stor Sum som 75,000 Rdl., selv om Ligningen, hvad i Almindelighed var Tilfældet, fordeltes paa flere Aar. Der turde saaledes formentlig være Anledning til at haabe, at en Del af de oplagte Renter af det under Kommunalbestyrelsens Raadighed henlagte »Niels Brocks Legat til almindelig bedste«, hvilket Legat bl. a. var bestemt til »Lindring i de aarlige Byrder og til fattige Kirkers Reparation« kunde anvendes til Istandsættelsen af Trinitatis Kirke, ligesom dette Legat tidligere var kommet andre Kirker til gode, jfr. Noten ved Resol. 26. Oktbr. 1853 (Ussings Reskr. Samling). Muligvis henlaa der desuden under Kommunalbestyrelsen Raadighed andre Legater, som kunde anvendes i det nævnte Øjemed.

Men selv om der paa den angivne Maade maatte kunne erholdes et klækkeligt Bidrag til den omhandlede Sums Tilvejebringelse, vilde der dog ikke desto mindre blive et meget betydeligt Beløb tilbage. Skulde Ministeriet finde dette større, end at det med Billighed kunde lignedes paa Menigheden, saa Konsistorium ingen anden Udvej end at henstille til Ministeriet, om samme maatte finde Anledning til at gjøre Brug af den i Lov 19. Jan. 1863 givne Bemyndigelse, saaledes at der paa den i Loven foreskrevne Maade optoges et Laan, som oversteg det Beløb, der bestemtes at skulle lignedes paa Menigheden. Det vilde formentlig under alle Omstændigheder, selv om hele Summen skulde lignedes paa Menigheden, blive nødvendigt for Ministeriet at benytte den oven nævnte Lov for derigjennem strax at tilvejebringe det fornødne Beløb til Udgifternes Afholdelse, idet Indtægterne af Ligningen først vilde indkomme efterhaanden i en længere Aarrække, hvis Udløb naturligvis ikke kunde afventes, førend Istandsættelsen paabegyndtes. For saa vidt Magistraten i sin Skrivelse af 7. Decbr. 1859 havde henstillet, om ikke Frue Kirke i Henhold til D. L. 2—22—64 yderligere kunde komme Trinitatis Kirke til Hjælp, ved Siden af de alt forstrakte Laan, maatte dette vistnok benægtes. Frue Kirke havde for Øjeblikket omtrent Halvdelen af sin Kapitalformue, der ikke udgjorde mere end 24,730 Rdl., og til hvilken der idelig stilledes Krav af Kirken selv, henstaaende som Laan til Trinitatis Kirke. Konsistorium skjønnede saaledes ikke, at der billigvis kunde forlanges noget af Frue Kirke; men dette Punkt vilde i alt Fald komme under Ministeriets Overvejelse, naar Spørgsmaal opstod om at anvende L. 19. Jan. 1863, hvilket formentlig ikke vilde kunne undgaas i nærværende Tilfælde. For saa vidt Inspektionen havde henledet Opmærksomheden paa, at de saakaldte Kantoratspenge og andre Betalinger, der nu af Trinitatis Kirke erlagdes til Fordel for Metropolitanskolen, formentlig burde aldeles bortfalde, eller dog væsentlig formindskes, bemærkede Konsistorium, idet det i øvrigt henholdt sig til, hvad der i Komitebetænkningen af 18. Febr. 1841 var ytret om disse Forhold, at det syntes aldeles unaturligt at lade saadanne Afgifter og Byrder hvile paa Stiftelser, der, saaledes som Trinitatis Kirke, ikke vare i Stand til at afholde Udgifterne til deres egne væsentligste Fornødenheder. Konsistorium turde derfor haabe, at Trinitatis Kirke maatte blive aldeles fritaget for disse Byrder eller i alt Fald for den væsentligste Del af samme, uanset, hvad derom var ytret i den Skrivelse fra det forrige danske Kancelli, som var meddelt Konsistorium ved Universitets Direktionens Skrivelse af 1. Juni 1844.

Konsistorium indstillede da,

1. at der paa den i det foregaaende angivne Maade søgtes tilvejebragt et Beløb af 75,000 Rdl. til en gennemgaaende Istandsættelse af Trinitatis Kirke og dens Orgel, til Anbringelse af Varmeapparat og Gasledning i Kirken, samt til Dækning af Kirkens Gjæld — alt i Overensstemmelse med Justitsraad Hansens Plan og Bygningsinspektørens Erklæring, samt
2. at Trinitatis Kirke aldeles maatte fritages for de Byrder, som for Tiden paahvilede den til Fordel for Metropolitanskolen, eller i alt Fald for den væsentligste Del af samme.

Efter at Ministeriet, som foran bemærket, ved Skrivelse af 5. Jan. 1864 havde overdraget Bygningsinspektøren, Justitsraad Hansen, det Hverv at gjøre Forslag med Overslag til en Hovedreparation af Trinitatis Kirke, henledede Kirkens akademiske Værge, Prof. Aagesen i Skrivelse af 20. Febr. 1864

Konsistoriums Opmærksomhed paa, at det vilde være i højeste Grad stødende, om man lod Rundetaarn, der som bekjendt ikke hørte til Kirken, men var Universitetets Ejendom, og som særdeles trængte til at istandsættes, baade indvendig og udvendig, blive staaende urørt ved Siden af den restavvrerede Kirke. Han ansaa det derfor for rigtigst, at Rundetaarn gjordes til Gjenstand for en Hovedreparation samtidig med Kirken. Hertil sluttede Konsistorium sig, og Ministeriet gav derefter Bygningsinspektøren Ordre til at gjøre Overslag over Udgifterne hermed. Dette indsendtes i Sommeren 1864 til Ministeriet, der herover begjærede Konsistoriums Erklæring. Efter Konsistoriums Begjæring udtalte Kvæstor sig nærmere om Sagen. Denne fremsatte det Forslag, at der i Finansaaret 1866—67, eventuelt af Kommunitetets Midler skulde søges bevilget et Beløb af indtil 9,200 Rdl. til Istandsættelsen af Rundetaarn i Overensstemmelse med Justitsraad Hansens Overslag, at Rundetaarn og det forrige Bibliotheksklokale, naar den nævnte Istandsættelse havde fundet Sted, skulde overdrages til Trinitatis Kirke og undergives samme Bestyrelse og Tilsyn som denne, og endelig, at der derefter, for saa vidt Kirkens Bestyrelse tog Bestemmelse om en Anvendelse af de i Taarnet anbragte Lejligheder og det forrige Bibliotheksklokale, som gjorde en videre Istandsættelse af disse Lokaler nødvendig, end videre af Universitetet maatte udredes et Beløb af 1,000 Rdl. til denne Istandsættelse.

Kirkeinspektionen fandt det rigtigt, at Rundetaarn og det forrige Bibliotheksklokale, der udgjorde en naturlig Enhed med Kirken, blev undergivet samme Bestyrelse og Tilsyn som denne, ligesom der ikke heller fra Kirkens Side antoges at være Betænelighed ved, efter fuldbragt behørig Istandsættelse, at overtage Taarnet med Tilbehør, under Forudsætning af, at der ved en fornyet sagkyndig Undersøgelse erhvervedes Sikkerhed for, at Taarnet kunde anses for en i det hele fuldkommen solid Bygning, og under Forudsætning af, at Kirken erholdt fri Dispositionsret over de nævnte Lokaler, i hvilken Henseende en Udtalelse fra Ministeriet ansaas nødvendig, med særligt Hensyn til, at det i 1864 afholdte Kirkesyn havde anket over, at det forrige Bibliotheksklokale med Konsistoriums Samtykke var anvendt til Afholdelsen af en Bogavktion og Kirkens Loft udlejet til Tvinding af Possementmagersnøre, hvilken Brug af de nævnte Lokaler Kirkesynet havde anset for at være stridende mod Loven af Kirkesyn af 19. Febr. 1861 § 13, jfr. neden for. Fremdeles henledede Kirkeinspektionen Opmærksomheden paa nogle Punkter, som formentlig udkrævedes til en fuldstændig Istandsættelse af Taarnet, til hvilke der imidlertid ikke var taget Hensyn i Justitsraad Hansens Overslag, og som formentlig vilde medføre, at den af Kvæstor paaregnede Udgift ved Taarnets Istandsættelse langt blev overskredet.

Justitsraad Hansen anstillede derefter en ny Undersøgelse af Taarnet og udarbejdede et Overslag, hvorefter Reparationen i Forbindelse med den fornødne Istandsættelse af det forrige Bibliotheksklokale, Opførelsen af en mindre, kun paa Taarnets Kjerne hvilende Bygning til derfra at meddele Middagssignalerne, Indlæggelsen af en Vandledning og Udrensningen af det i Taarnet anbragte Latrinrør med tilhørende Grube i Jorden, vilde koste i alt 18,188 Rdl. 58 Sk., hvorhos han erklærede, at naar Reparationen udførtes paa denne Maade, kunde han bekræfte, at Taarnet derefter kunde anses som en fuldkommen solid Bygning.

Ved under 19. Sept. 1865 at forelægge Sagen for Ministeriet udtalte Konsistorium, at skjönt den saaledes i Forslag bragte Udgift var betydelig større

end den egentlige Overslagssum, maatte det dog foreslaa, at Arbejdet udførtes paa den i det nye Overslag angivne Maade. Man burde ikke udsætte sig for, at Taarnet, efter at en betydelig Sum nu anvendtes paa det, om nogle faa Aar atter vilde vise sig at være trængende til en stor Reparation eller mulig endog ved en pludselig Nedstyrtning bevirke megen Skade i dets tæt beboede Omgivelser. Man burde vistnok hellere vælge nu at underkaste sig den større Udgift, som det nye Overslag vilde medføre, naar der da til Gjengjæld opnaaedes fuldkommen Sikkerhed for, at Taarnet i en lang Aarrække ikke vilde behøve nogen større Reparation. Dog fandt Konsistorium det rigtigst foreløbig at undtage de indvendige Arbejder, som ikke vare aldeles nødvendige, og derfor udsætte Istandsættelsen af Bibliothekslokalet og Anbringelsen af Vandledningen, indtil der var taget nærmere Bestemmelse om den fremtidige Anvendelse af disse Lokaler. Konsistorium tiltraadte dernæst aldeles Forslaget om Taarnets og Bibliothekslokalets Overdragelse til Kirken efter Istandsættelsen; naar Reparationen udførtes overensstemmende med det seneste Overslag, i hvilket alle de Punkter, som Inspektionen havde fremhævet, vare tagne i Betragtning, og Udgifterne ved Istandsættelsen netop af den Grund saa betydelig vare forøgede, vilde der formentlig fra Kirkens Side ikke have noget at erindre mod Overdragelsen, for saa vidt der kunde erholdes fri Dispositionsret over de nævnte Lokaler. I denne Henseende vilde det være nødvendigt, at der fra Ministeriet fremkom en Udtalelse i Anledning af den, som det forekom Konsistorium, ubeføjede Paastand af Kirkesynet, at bemeldte Lokaler paa Grund af L. 19. Febr. 1861 §. 13 ikke maatte udlejes eller overhovedet benyttes til verdslig Brug, i hvilken Henseende Konsistorium gjentog, hvad det herom havde udtalt i Skrivelse til Biskoppen af Sjællands Stift af 31. Jan. 1865. Da de indvendige Arbejder for Øjeblikket foresloges undtagne og Istandsættelsen af Bibliothekslokalet samt Anbringelsen af Vandledningen saaledes foreløbig udsattes, vilde der, for det Tilfælde, at Taarnets Overdragelse til Kirken fandt Sted, være at give denne Tilsagn om den Sum, hvortil Udgifterne ved hine Foretagender antoges at ville beløbe sig, nemlig i Følge det seneste Overslag c. 2500 Rdl.

Konsistorium indstillede da,

1. at der i Finansaaret 1866—67 af Kommunitetets Midler søgtes bevilget et Beløb af indtil 15,661 Rdl. 60 Sk. til Istandsættelsen af Rundetaarn efter det af Justitsr. Hansen udarbejdede seneste Overslag,
2. at der samtidig dermed toges Bestemmelse om, at Rundetaarn og det forrige Bibliothekslokale, naar fornævnte Istandsættelse havde fundet Sted, overdroges til Trinitatis Kirke og undergaves samme Bestyrelse og Tilsyn som denne,
3. at der derefter, for saa vidt Kirkens Bestyrelse tog Bestemmelse om en Anvendelse af de i Taarnet anbragte Lejligheder og det forrige Bibliothekslokale, som gjorde en indre Istandsættelse af disse Lokaler samt en Vandlednings Anbringelse i Taarnet nødvendig, end videre af Universitetet hertil maatte udredes et Beløb af indtil 2500 Rdl.

Ved et d. 20. Nov. 1865 afholdt Syn paapegedes Nødvendigheden af, at der blev draget Omsorg for, at der uopholdelig blev anstillet den fornødne Undersøgelse af Kirkens Gulv, for at de Mangler, som maatte findes at være af den Beskaffenhed, at de vilde være til Hinder for Kirkens fortsatte Brug, strax foreløbig kunde blive afhjulpne. Hertil blev der af Inspektionen strax truffet fornøden Foranstaltning, idet det overdroges Murmester Seidelin og Tømmermester Rothe

at foretage den ommeldte Undersøgelse. Denne førte imidlertid til det Resultat, at der efter de trufne Foranstaltninger ikke vilde kunne være nogen Fare ved fremdeles at benytte Kirken til Gudstjeneste.

Med Skrivelse af 5. Marts 1867 tilstillede Inspektionen Konsistorium en Oversigt over Kirkens Indtægter og Udgifter i Aarene 1864, 1865 og 1866, hvoraf det fremgik, at Udgifterne i disse 3 Aar havde oversteget Indtægterne med i alt 1390 Rdl. 16 Sk., medens man tidligere havde anslaaet det forventede Underskud til 300 Rdl. aarlig. Heri laa der et afgjørende Bevis for, at det var uundgaelig nødvendigt, hvis man samtidig med Kirkens Hovedreparation vilde drage Omsorg for, at Kirkens Indtægter og Udgifter i Fremtiden kunde balancere, da at tilvejebringe de fornødne Midler til Dækning af Kirkens Gjæld (med Undtagelse af den, som var stiftet for Jordindkjøb), hvilken til den Tid vilde udgjøre c. 15,000 Rdl. samt at foranledige, at Kirken fritoges for de aarlige Udgifter til Metropolitan-skolen, der udgjorde c. 230 Rdl. Hertil sluttede Konsistorium sig i Skrivelse til Ministeriet af 22. Marts 1867.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om en Hovedreparation af Kirken indledede Ministeriet Forhandlinger med Kommunalbestyrelsen, navnlig for saa vidt angik Ydelsen af et Bidrag hertil fra Kommunen. Under disse androg Kommunalbestyrelsen om, at Patronatet for Kirken maatte overgaa fra Konsistorium til Magistraten og gjorde det derhos til en Betingelse for Kommunens Bidrag til Hovedreparationen m. m., at denne Forandring i Bestyrelsen indtraadte, førend Bygningsarbejderne bleve paabegyndte. I denne Anledning begjærede Ministeriet en Erklæring fra Konsistorium, som foranledigede den akademiske Værge, Prof. Aagesen til nærmere at udtale sig herom. I Skrivelse af 19. Decbr. 1867 afgav denne en udførlig Erklæring, der in extenso lyder saaledes:

»Ved Besvarelsen af det Spørgsmaal, om Konsistorium bør indvilge i, at den det over Trinitatis Kirke tilkommende Patronatsret ophører, antager jeg, at der fornemlig bør ses hen til, hvad der er til den Institutions Tarv, hvis Interesse Konsistorium gennem sit Patronatsforhold er kaldet til at varetage. De med dette Forhold forbundne Rettigheder og Fordele ere nemlig ikke af en saadan Betydning, at det for Universitetets egne Formaaals Skyld skulde være særdeles magtpaaliggende at bevare Patronatsretten, og lige saa lidt ere de Byrder, som dette Forhold medfører, af en saadan Udstrækning, at man af Hensyn til dem kan finde sig opfordret til at søge den nu bestaaende, fra gammel Tid nedarvede Retstilstand forandret.

Først skal jeg tillade mig at omtale de med Patronatsforholdet forbundne Rettigheder og Fordele.

Som Patron for Trinitatis Kirke har Konsistorium Udnævnelsesret til Organist- og Klokkertjenesten, samt til de 2 Gravertjenester ved Kirken. Vel vil Konsistorium ved Patronatsforholdets Ophør miste den Adgang, det hidtil har haft til at besætte disse Bestillinger med Personer, der have staaet i Universitetets Tjeneste, og hvoraf nogle i Regelen maa anses for vel skikkede til Klokker- og Gravertjenesterne. Men ligesom Konsistorium ingen Sinde har benyttet sin Patronatsret til udelukkende at beskikke Universitetets Underbetjente til disse Poster, saaledes vilde dette vistnok saa meget mindre blive Tilfældet i Fremtiden, som Forordningen angaaende Skolevæsenet i Kjøbenhavn af 20. Marts 1844 § 53 har anordnet, at de Lærere ved Skolerne, der i en passende Tid have tjent med Due-

lighed, Retsindighed og Flid, skulle have fortrinlig Adgang til Klokker- og Graver-tjenester her i Staden. Under de Forhandlinger, som gik forud for den kgl. Resolution af 16. Juli 1841, hvorved det igjen blev overladt til Københavns Universitet at besætte Klokker- og Gravertjenesterne ved Frue og Trinitatis Kirker, saaledes at de hidtil gjældende Bestemmelser om veltjente Underofficerers Adgang til visse civile Bestillinger for saa vidt bortfaldt, blev det nemlig gjort gjældende, jfr. Koll. Tid. 1841 Side 657 ff., at disse Poster i Regelen mere passende kunne besættes med akademiske Borgere eller veltjente Skolelærere, dels fordi saadanne Personers tidligere Stilling og erhvervede Dannelse maatte antages at gjøre dem fortrinlig skikkede til at udføre de med de omhandlede Poster forbundne Forretninger, dels fordi disse Bestillinger afgive et særdeles passende Middel til at belønne saadanne Personer, der i længere Tid med Nidkærhed og Dygtighed have opofret sig til Skolevæsenets Tjeneste. Paa Grund af den oven for anførte Bestemmelse i den københavnske Skoleforordning haves Sikkerhed for, at det Hensyn, der foranledigede Resolutionen af 1841, vedblivende vil ske Fyldest for Trinitatis Kirkes Vedkommende, selv om Universitetet ophører at være Patron for Kirken.

Efter at det ved Finansloven for 1859—60 er blevet stadfæstet, at den Klokkestjeneren ved Trinitatis Kirke hidtil paahvilende Embedsafgift af 150 Rdl. om Aaret til Universitetet fra 1. April 1859 skal tilfalde selve Kirken, har Universitetet og dets Embedsmænd ikke anden Pengeindtægt af Patronatsretten end de ubetydelige Bestallingsgebyrer som Organisten, Klokkeren og Graverne erlægge ved deres Beskikkelse, jfr. Selmers Aarbog for 1839 S. 60, samt det Beløb af 17 Rdl. aarlig, der efter gammel Vedtægt har været oppebaaret af Kirkens akademiske Værge. Men disse Indtægter ere selvfølgelig for intet at regne, saa lidt som det Beløb af et Par Rigsdaler, som Eforus for det Birkerodske Legat udbetaler den akademiske Værge for Trinitatis Kirke for Indseende med det Birkerodske Familiegravsted, jfr. Hoffmanns Fundatssamling Tome IX S. 28.

Som en til Patronatsretten knyttet Fordel kan endnu mærkes, at Konsistorium og Kirkens akademiske Værge have kunnet yde syge, fattige Studenter Hjælp af Renterne af den saakaldte Trinitatis Fattigkapital. Om denne Kapital, der udgjør en Sum af 3000 Rdl. 65 Sk., haves, saa vidt vides, ikke anden Oplysning end den Bemærkning, der findes i Hoffmanns Fundatssamling Tome IX S. 158—59. Det siges her, at Procurator templi uddeler Renten af denne Kapital til »pauperes ægrotos studiosos og andre fattige sengeliggende, hvoraf det første Slags er den største Mængde«, hvorhos til videre Oplysning anføres, at Konsistorium af disse Renter »haver tillagt aarlig et Par gamle skikkelige forstuderende Studenter, der intet andet Tilhold have, hver 30 Rdl., saa og forarmede Professorers og Kirkebetjentes Enker hver 10 à 12 Rdl., medens der til syge og fattige Studenter efter Kassens Lejlighed udbetales 2, 3, 4 højst 6 Rdl., dog at Procurator templi har været nødsaget til at udrede 30 Rdl. og derover til afsindige Studenter for at bevogte dem og skaffe dem fra Byen«. Ved Konsistoriums Skrivelse til den akademiske Værge af 21. Jan. 1851 blev der for Fremtiden truffet den Bestemmelse, at der, naar Procurator templi maatte finde Anledning til at bevilge nogen studerende mere end 15 Rdl. i det samme Aar, derom først skulde gjøres Indstilling til Konsistorium. I de 10³/₄ Aar, som ere forløbne fra 1. April 1856 til 31. Dec. 1866 er der til syge Studenter udbetalt et Beløb af i alt 540 Rdl., altsaa

omtrent 50 Rdl. om Aaret; hvad jo udgjør noget mindre end Halvdelen af Fattigkapitalens Rente. Ved Ophør af Konsistoriums Patronatsforhold til Trinitatis Kirke, hvoraf jo maatte følge, at Uddelingen af denne Rente gik over i andre Hænder, vilde vel syge trængende Studenter, i det mindste for saa vidt de hørte til Trinitatis Menighed, ikke tabe Adgang til at komme i Betragtning ved Renteuddelingen, men det tør dog vistnok forudses, at det Beløb, der i Fremtiden vilde komme denne Klasse af trængende til gode, vilde blive en Del formindsket.

Som Byrder, der følge med det her omtalte Patronatsforhold, kunne følgende mærkes:

I de historiske Forhold, som have givet Anledning til Patronatsretten over Trinitatis Kirke, ligger vistnok ogsaa Oprindelsen til de forskjellige Bidrag, som udredes af Universitetet og Kommunitetet til Lønning af nogle Præster og Kirkebetjente ved denne. Af Kommunitetets Midler udredes saaledes det saakaldte Kommunitetsstipendium til Præsterne ved Trinitatis Kirke, hvilket i Følge den kgl. Resolution af 5. Maj 1858, der bifaldt, at den inden for Stadens Volde beliggende Del af Trinitatis Sogn deles i tvende gejstlige Sognedistrikter, oppebæres af Præsterne ved det søndre Sognedistrikt, jfr. Koll. Tid. 1858 S. 633 ff. Dette Stipendium udgjør 173 Rdl. 72 Sk., jfr. til Exempel Finansloven for 1867—68 Kommunitetets Budget Udgiftspost 2, nemlig 104 Rdl. til Sognepræsten, 34 Rdl. 64 Sk. til Kapellanen og 34 Rdl. 64 Sk. til den ordinerede Kateket. Fremdeles tilfalder der Sognepræsten og Kapellanen ved Trinitatis Kirkes søndre Sognedistrikt, jfr. ligeledes Resol. 5. Maj 1858, samt Klokkeren og 1ste Graver ved Kirken en Andel i visse akademiske Gebyrer, nemlig i Immatrikulations Gebyret, Gebyret for Udfærdigelsen af Testimonia publica samt visse Examensgebyrer, hvorom kan henvises til Universitetets Sportelreglement af 11. Januar 1839, vide Selters Aarbog for s. A. Side 53—56 og Bekj. 28. Juli 1856 § 5. Som det af vedlagte Opgjærelse A. og B. vil ses, har de paagjældendes Andel*) i disse Gebyrer udgjort for Femaaret 1862—66 i alt den Sum 2321 Rdl., altsaa gjennemsnitsvis for hvert Aar 464 Rdl. 19¹/₅ Sk. Hvad Karakteren af disse Præstationer angaar, er det i Reskr. 17. Maj 1791 § 6 udtalt, at det saakaldte Kommunitetsstipendium til Præsterne maa betragtes som en Refusion for det Offer, Kommunitetets Alumni ellers burde give dem. Hvad angaar den Præsterne og Kirkebetjentene tillagte

*) Sognepræsten ved Trinitatis Sogns søndre Distrikt oppebærer:

2 Rdl. af hver, der indstiller sig til fuldstændig juridisk Examen,

2 — " — " — " " theologisk Embedsexamen.

2 — " — " — " " filologisk historisk Skoleembedsexamen.

2 — " — " — " " den i Følge Resol. 27. Maj 1856 anordnede særlige juridiske Examen.

72 Sk. af hvert Testimonium publicum. I de 5 Aar 1862—66 udgjøre disse Oppebørseler tilsammen gjennemsnitsvis 212 Rdl. 72 Sk. om Aaret.

Kapellanen ved samme Distrikt:

1 Rdl. af hver Immatrikulation,

72 Sk. af hvert Testimonium publicum,

tilsammen for Femaaret 1862—66 gjennemsnitsvis 23 Rdl. 52⁴/₅ Sk. aarlig.

Klokkeren og 1ste Graver ved Kirken hver:

24 Sk. af hvert Testimonium publicum

for 1862—66 gjennemsnitsvis for hver af disse Betjente 7 Rdl. 43¹/₅ Sk.

Andel i visse akademiske Gebyrer, hvilken grunder sig dels i et Par gamle Reskripter af 1. Juni 1670 og 12. Juli 1737 § 6, dels sandsynligvis i endnu ældre Bestemmelser eller mulig blot i ældgammel Vedtægt, jfr. Selmers Aarboeg f. 1839 Side 42, synes den vel oprindelig at have haft Karakteren af en personlig Præstation af de studerende, nemlig af Offerydelse, der blev indkasseret af Universitetet og af dette igjen udbetalt til de vedkommende, jfr. det citerede Reskr. 1. Juni 1670*); men saaledes som Forholdet for Tiden stiller sig, kan der ikke være nogen Tvivl om, at ogsaa denne Præstation maa betragtes som en Byrde, der paa de studerendes Vegne udredes umiddelbart af Universitetets Kasse. At hin Andel af Gebyrerne fra gammel Tid har været tillagt de foran nævnte Funktionærer ved Kirken, har nemlig været til Hinder for, at Universitetet paa anden Maade disponerede over denne Del af Gebyrerne, og navnlig anvendte Beløbet til Afholdelsen af de egentlige Examensudgifter, der i Tidens Løb ere saaledes forøgede, at de langt overstige den Del af Examensgebyrerne, der tilfalde Universitetets Kasse.

Ved Spørgsmaalet om, hvorvidt et muligt Ophør af Konsistoriums Patronatsforhold til Kirken maatte have til Følge, at de her omtalte Bidrag fra Universitetet og Kommunitetet til Præsternes og Kirkebetjentenes Løn i Fremtiden faldt bort, gjøre sig formentlig følgende Betragtninger gjældende. Som alt bemærket er det Præsterne tillagte Kommunitetsstipendium i Reskr. 17. Maj 1791 § 6 betragtet som et Vederlag for det Offer, Kommunitetets Alumner ellers burde give dem, og den Andel, der er tillagt Præster og Kirkebetjente i visse akademiske Gebyrer, maa i det mindste for den væsentlige Del ligeledes betragtes som et Vederlag for personlige Ydelser, navnlig for Offer, som man i gammel Tid har anset de studerende i Almindelighed for pligtige til at udrede til Trinitatis Kirkes Betjente, jfr. det foran citerede Reskr. 1. Juni 1670. Disse Vederlagssummer frembyde for det første den Særegenhed, at der her er anordnet visse bestemte Beløb, hvis Erlæggelse skal træde i Stedet for Offer, medens ellers Forholdet med Hensyn til Offerydelse i Hovedstadens civile Menigheder stiller sig saaledes, at der vel i Lovgivningen er anerkjendt en Pligt til at erlægge Offer, jfr. Pl. 21. Sept. 1814, der samtidig med at give nærmere Regler for Erlæggelsen af Præste-, Degne- og Klokkerpenge i Kjøbenhavn, i sit sidste Punktum foreskriver, at i øvrigt skulle Menighedens Medlemmer vedblive at yde til de vedkommende Præster og Kirkebetjente Højtidsoffer og Betaling for de kirkelige Forretninger efter Loven, men uden at der nogetsteds er givet noget Middel til at faa fastsat, hvor meget der skal ydes af de pligtige, og uden at der altsaa kan være Spørgsmaal om Anvendelse af nogen retlig Tvang mod dem, som ikke frivillig give Offer.

I Følge det sidste Punktum i Pl. 9. Juni 1847 skulle de i denne Plakat indeholdte Bestemmelser om den nærmere Regulering af Offerpligten indtil videre ikke

*) Dette Reskript indeholder, at enhver af studiosis skal give Capellanen til Trefoldigheds Kirken i Kjøbenhavn for enhver Offerdag udi de 2 Aar, som de udi Akademiet forblive, 8 Sk. dansk, som beløber sig tilsammen en halv Rigsdaler, hvilke Penge ham saaledes af dem gives og erlægges skal, naar Deposition skeer og førend de Inskriptionen bekomme. (Eftersom han dem baade i Kirken og uden for paa Sotte- og Syge-Seng maa betjene og dog derimod hverken Offer eller anden Indkomst af dem nyder, foruden at han ikkun liden Løn for sin Bestilling haver).“

være anvendelige i Kjøbenhavn, hvorfor Offerydelsen her faktisk har Karakteren af en frivillig Ydelse. Den her angivne Uregelmæssighed er imidlertid ikke den eneste, som møder os i disse Forhold. Det Bidrag, Universitetet yder til Præsternes og Kirkebetjentenes Løn gennem en Andel i visse akademiske Gebyrer, frembyder den ulige større Abnormitet, at dette Vederlag for Offer og deslige gives for Personer, som efter de nuværende Forhold aldeles ikke høre til Trinitatis Kirkes Menighed. Om end Forholdet oprindeligt, den Gang Trinitatis Kirke i Aaret 1660 fra at være Studenterkirke gik over til at blive en af Stadens Sognekirker, har været dette, at de studerende som saadanne betragtedes som hørende til Menigheden, har der utvivlsomt senere i Tidernes Løb uddannet sig den Praxis, at de studerende betragtes hørende til de Menigheder, til hvilke de efter deres Bopæl og Familieforhold, i Overensstemmelse med de almindelige Regler, kunne henregnes. Det er vistnok noget tvivlsomt, om den Vedtægt, der antages at gjælde for Forholdet mellem Universitetets Professorer og Frue Kirke, nemlig at Professorerne ere berettigede til med Hensyn til Foretagelsen af de ministerielle Handlinger at holde sig til Frue Kirke, endskjønt de bo uden for dennes Sognedistrikt, men at de ogsaa kunne vælge at holde sig til den Kirke, i hvis Distrikt de bo, lader sig overføre paa Forholdet mellem de studerende og Trinitatis Kirke. Men under alle Omstændigheder staar det fast, at det er i Strid med en langvarig Praxis, der paa dette Omraade maa anses for fuldkommen afgjørende, at betragte de studerende uden Hensyn til Bopæl som ubetinget hørende til Trinitatis Sogns Menighed, paa samme Maade som de i selve Sognedistriktet boende Menighedsmedlemmer. Universitetet har derfor været i sin gode Ret, naar det alt tidligere under Forhandlingerne om det akademiske Sportelvæsen, jfr. Selmers Aarb. f. 1839 S. 42, har andraget paa, at de her nævnte Lønningsbidrag maatte ophøre, og naar det hidtil ikke er sket, maa Grunden søges i den Forbindelse, hvori Universitetet gennem sit Patronatsforhold vedbliver at staa til Trinitatis Kirke. Men ophæves Patronatsretten og derigjennem den sidste Levning af den egentlige Forbindelse mellem Universitetet og Trinitatis Kirke, kan der ikke være nogen Tvivl om, at den visse Funktionærer ved Kirken tillagte Andel i akademiske Gebyrer maa falde bort.

Hvad angaar det saakaldte Kommunitetsstipendium til Præsterne i Trinitatis Sogns søndre Distrikt, kunde vel ikke lidet tale for at tage Anledning af Patronatsforholdets Ophør, for saa vidt dette fandt Sted, til at afskaffe de om denne Offerydelse gjældende, fra de almindelige Regler herom afvigende Bestemmelser. Da imidlertid de Personer, for hvis Offer hint Stipendium betragtes som Vederlag, i alt Fald for største Delen høre til Trinitatis Sogn, idet Regensen, hvor de fleste Kommunitetsalumner bo, ligger i dette Sognedistrikt, maa det indrømmes, at der ikke er samme Nødvendighed for Ophøret af denne Præstation som af den foran nævnte Andel i Universitetsgebyrer, og det maa derfor vistnok betragtes som mindre sikkert, om en Paastand paa, at en Forandring af Patronatsforholdet maatte bevirke Kommunitetets Frigjørelse for denne Byrde, vilde blive anset for fuldstændig begrundet.

Som en anden med Patronatsforholdet forbunden Byrde anføres ofte den Tidsanvendelse og Ulejlighed, som Bestyrelsen af Kirkens Forhold fører med sig, navnlig for den Professor, der er Kirkens akademiske Værge. Det skal vel ikke nægtes, at det akademiske Værgemaal for Trinitatis Kirke er og i en længere Aarrække

har været forbundet med et ikke ubetydligt Arbejde for vedkommende; men det maa paa den anden Side erkjendes, at dette for en væsentlig Del har været en Følge af temporære Forhold og Kirkens uheldige Formuesomstændigheder. Det er navnlig det sidste Punkt i Forbindelse med de fra Kommunalbestyrelsens Side i sin Tid fremsatte, men nu opgivne Paastande om Universitetets Forpligtelse til af egne Midler at dække Kirkens Udgifter, der have givet Anledning til særdeles vidtgaende og omfattende Undersøgelser og Forhandlinger. Men efter at disse Paastande nu ere frafaldne, og naar det ved de paatænkte Foranstaltninger lykkes at faa Kirken undergivet en gennemgaaende Hovedreparation samt dens pekuniære Forhold bragt paa Fode, tør det ventes, at den akademiske Værges Arbejde vil blive ikke lidet formindsket. Under alle Omstændigheder er det ikke af det Omfang, at det kan blive til Afbræk for vedkommende Professors egentlige Universitetsvirksomhed, og det kan derfor ikke indeholde et Motiv af nogen Vægt for at søge en Forandring bragt til Veje i det nu bestaaende Patronatsforhold, hvis dette i øvrigt maatte ønskes opretholdt.

Af hvad jeg saaledes har tilladt mig at bemærke om de til Patronatsretten knyttede Rettigheder og Fordele samt de med samme forbundne Byrder, vil det formentlig fremgaa, at hine Fordele ikke give Universitetet nogen særlig Interesse i for dets egne Formaals Skyld at bevare Patronatsretten, og at Byrderne heller ikke indeholde nogen særlig Opfordring til at søge Konsistorium frigjort for denne Myndighed. Ved Besvarelsen af Spørgsmaalet om, hvorledes Universitetet skal stille sig over for Kommunalbestyrelsens Andragende om Patronatsrettens Ophør, kan Konsistorium derfor udelukkende tage Hensyn til, hvad der maatte vise sig at være til bedste for den Stiftelse, hvis Tarv det gennem Patronatsforholdet skal paase.

Naar jeg nu skal tillade mig at udtale den Anskuelse, at der for Trinitatis Kirkes Vedkommende er saadanne særlige Forhold og Omstændigheder tilstede, som indeholde Opfordring for Universitetet til over for Kommunalbestyrelsens Andragende at lade Patronatsretten falde, maa jeg strax bemærke, at jeg ikke til disse Omstændigheder henregner, at Kommunalbestyrelsen har stillet Patronatsrettens Opgivelse som en Betingelse for Ydelsen af de paatænkte Bidrag fra Kommunens Side. For saa vidt der nemlig under dette Bidrag er indbefattet et Beløb af omtrent 40.000 Rdl., der paatænkes at skulle lignedes paa Menigheden, maa det Forbehold, Kommunalbestyrelsen har taget gennem den opstillede Betingelse, betragtes som aldeles betydningsløst. Bag ved dette Forbehold, som ikke fandtes i den trykte Erklæring, med hvilken Magistraten forelagde Sagen for Borgerrepræsentationen, men som skyldes det Udvalg, der af disse blev nedsat til Sagens Døftelse, ligger en Misforstaaelse af Kommunalbestyrelsens Forhold til en Ligning paa Menigheden i det her nævnte Øjemed. Det er saaledes mindre nøjagtigt, naar der i den af Borgerrepræsentanternes Udvalg afgivne Betænkning tales om, at man »: Kommunalbestyrelsen »bevilger« det foran nævnte Beløb eller »giver sit Samtykke« til en Kirkeskats Opkrævning. Der er her aldeles ikke Spørgsmaal om Udredelse af selve Kommunens Midler, hvortil Kommunalbestyrelsens Bevilling kunde være nødvendig, men om Opkrævningen af en i den almindelige Lovgivning, nemlig D. L. 2—22—64, hjemlet, Menigheden paahvilende Kirkeskat. Det er nu ganske naturligt, at Kommunalbestyrelsens Erklæring blev indhentet, førend en saadan Skat udskrives, for at Kommunalbestyrelsen i det hele kan varetage Me-

nighedens Interesse og faa Lejlighed til at udtale sig om den hensigtsmæssigste Maade, hvorpaa saadan Ligning iværksættes, om den f. Ex. skal finde Sted efter Indkomstskattens Basis eller paa et andet Grundlag, jfr. Magistratens trykte Erklæring S. 11—12. Derimod ligger det ganske uden for Kommunalbestyrelsens Kompetence, hvor de i D. L. 2—22—64 angivne Betingelser ere tilstede, at nægte Udskrivningen af en i dette Lovbud hjemlet Kirkeskat og derigjennem at frigjøre Menigheden for den samme paahvilende Forpligtelse. Men ligesom Kommunalbestyrelsen altsaa ikke ved sin Nægtelse kan forhindre Ligningen, saaledes er den heller ikke kompetent til at opstille »Betingelser« for samme. Dette fremgaar til Overflod af Loven om Kirkesyn af 19. Februar 1861 § 25, som indeholder, at naar Menigheden ved Paaligning maa bidrage til en Kirkes Vedligeholdelse, strækker Kommunalbestyrelsens Myndighed sig ikke videre, end til at forlange Oversyn eller et særligt Syn eller Sagens Indstilling til Afgjørelse af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet*). Noget anderledes stiller Sagen sig ganske vist med Hensyn til det Beløb af i alt 35,000 Rdl., som efter Kommunalbestyrelsens Erklæring under den foran nævnte Betingelse vil være at udrede af Niels Brocks Legat til Stadens almindelige bedste (25,000 Rdl.) og af det 1ste Haldske Legat (10,000 Rdl.). Den, der har Dispositionsret over disse Legater, maa i og for sig være berettiget til at knytte Betingelser til deres Anvendelse. Det er imidlertid indlysende, at det ikke er Universitetet, der for sig attraar noget af disse Legater, og af hvilket der kunde fordres en Opgivelse af en det tilkommende Ret som Vederlag for en saadan Ydelse; men Følgen af, at der nægtes af Legaterne Tilskud til Kirkens Istandsættelse, bliver alene den, at den Sum, som skal lignedes paa Menigheden, bliver saa meget større. Det er alene Menigheden, der vil lide Tab ved Betingelsens Tilføjelse, hvis dens Opfyldelse viser sig at være umulig, og det er den alene, der har Grund til at beklage sig, hvis den udelukkes fra at nyde godt af de oven nævnte Legater, af hvilke meget rundelige Understøttelser tidligere ere tilflydte en under Magistratens eget Patronat værende Kirke, nemlig Frelsers Kirke paa Christianshavn. Det tør derfor ogsaa antages, at naar Sagens rette Sammenhæng blev Kommunalbestyrelsen fuldstændig klar, vilde den finde sig opfordret til at vise Trinitatis Menighed samme Ret og Skjel som andre af Hovedstadens Menigheder. Denne Fordring vilde træde saa meget stærkere frem, som Trinitatis Kirke intet har oppebaaret af den nedlagte Nicolai Kirkes Midler, naagtet en stor Del af Nicolai Sogn blev henlagt til Trinitatis Kirke, hvorimod hin Kirkes Formue er forlangt til bedste for Frelsers Kirke og dens Grunde og Bygninger anvendte til rent kommunale Formaal, jfr. f. Ex. Larsens Betænkning af 1846, som findes i hans samlede Skrifter 4. Afdl. S. 112—13.

* I Forbindelse med ovenstaaende kan erindres, at naar den af Borgerrepræsentanterne afgivne og af Ministeriet tiltraadte Erklæring indeholder, jævnsides med Angivelsen af de Summer, der formenes at ville medgaa til de enkelte Hovedafdelinger af det forestaaende Arbejde, at de paa enkelte af disse Hovedafdelinger opnaaede Besparelser ikke maa anvendes uden særlig ny Bevilling, kan dermed, for saa vidt Patronatsretten over Kirken fremdeles bliver hos Konsistorium, umulig være sigtet til en ny Bevilling fra Kommunalbestyrelsens Side, men alene til en ny Bevilling af det nuværende Patronat eller af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, hvormed disse Avtoriteter selvfølgelig maatte kunne træffe nærmere Bestemmelse.

For saa vidt man dernæst som en Grund, der fra Kirkestiftelsens Standpunkt skulde kunne anføres for en Forandring i Patronatsforholdet, vilde nævne, at Magistraten med den af samme beskikkede borgerlige Værge maatte anses for mere skikket til at bestyre Kirkens Forhold end Konsistorium med den af samme beskikkede akademiske Værge, tror jeg ikke, at en saadan Paastand i Virkeligheden vilde være berettiget. Det er ganske vist, at naar man henser til større Bygningsarbejder, vil den akademiske Værge og Konsistorium ordentligvis ikke være i Besiddelse af den fornødne tekniske Kyndighed, men være nødsagede til at søge Bistand i saa Henseende hos andre. Men selv om man vil bortse fra, at det dog altid bliver noget tilfældigt, om der under Magistratens Patronat til borgerlig Værge udnævnes en egentlig bygningskyndig Mand, maa man ikke glemme, at saadanne større Bygningsforetagender dog heldigvis høre til Undtagelserne. Det er vel saa, at slige Arbejder nu i en Række af Aar have staaet paa Dagsordenen for Trinitatis Kirkes Vedkommende; men at dette har været og er Tilfældet, derfor bærer hverken Konsistorium eller den akademiske Værge Ansvar; men den væsentlige Grund maa søges i, at Midlerne manglede, og at disse ikke kunde bringes til Veje, førend det Retsspørgsmaal, der fra Kommunalbestyrelsens Side var rejst om Universitetets Forpligtelsesforhold, var afgjort. Man modsatte sig jo endog dette omstridte Spørgsmaals Afgjørelse af den eneste kompetente Avtoritet, nemlig Domstolene. Det vilde derfor være i højeste Maade ubilligt, om man vilde tillægge det nuværende Patronat Skylden for Kirkens maadelige Forfatning; men Grunden til, at Kirkens mange Brøst have samlet sig til det Omfang, de nu have, ligger ligefrem i, at Kirken selv er uden Formue, og at Patronatet, uagtet sine idelig gjentagne Andragender, ikke har været i Stand til over for Kommunalbestyrelsens Vægning at faa den Vej til Midlernes Tilvejebringelse bragt til Anvendelse, som Kommunalbestyrelsen nu erkjender at have været baade lovhjemlet og nødvendig. Der er derfor ogsaa Udsigt til, at naar den forestaaende Hovedreparation er endt, ville større Bygningsarbejder i en længere Aarrække ikke forekomme. Naar man ikke ensidig hæfter Opmærksomheden paa ekstraordinære, forbigaaende Forhold, men henser til den hele Kreds af Anliggender, som hører til Kirkens Bestyrelse, tror jeg ikke, at Konsistorium kan erkjende, at det i Forbindelse med den akademiske Værge skulde være mindre skikket til at forestaa Kirkens Bestyrelse end Magistraten med en borgerlig Kirkeværge. Det tør dog vistnok uden Ubeskedenhed paastaas, at ved mange af de Anliggender, hvorom der bliver Spørgsmaal, vil der netop kunne drages særlig Nytte af den Udvikling og Aandsretning, der fortrinnsvis tør forudsættes hos de Mænd, som gennem Konsistoriums Patronatsforhold ville faa Indflydelse paa Kirkens Styrelse, og at denne derfor i det hele vil blive i det mindste lige saa heldbringende for Kirken som en Magistratsbestyrelse. Det maa heller ikke overses, at der ved Siden af den akademiske Værge i Kirkeinspektionen er stillet foruden Sognepræsterne et af Borgerrepræsentanterne valgt Medlem, som jo netop vil kunne supplere de Evner i praktisk-teknisk Retning, som den akademiske Værge maatte mangle.

Heller ikke antager jeg, at den Omstændighed kan være afgørende, som er fremhævet i Borgerrepræsentanternes Udvalgsbetænkning, at nemlig Patronatets Overgang til Magistraten af Hensyn til den forestaaende Ligning paa Menigheden skulde være ønskelig, fordi den i de skatteydende Borgers Øjne vil blive anset for den mest betryggende. Thi naar henses til, at Kommunalbestyrelsen ikke blot

har haft Lejlighed til at erklære sig over en saadan Ligning, men at et af Borgerrepræsentanterne udvalgt Medlem har Sæde i Kirkeinspektionen, samt at Kirkens Anliggender bestyres under Tilsyn af Kirke- og Undervisningsministeriet, til hvilket endog mange Spørgsmaal indstilles til umiddelbar Afgjørelse, synes al den Betyggelse, som i og for sig kan være ønskelig og fornøden i saadanne Forhold, her at være tilstede.

I Henhold til, hvad jeg saaledes har tilladt mig at udvikle, skulde jeg, hvis der ikke for Trinitatis Sogns Vedkommende forelaa de særlige Forhold, jeg i det følgende skal tillade mig at omtale, vistnok nærmest være kommet til det Resultat at anbefale Konsistorium ikke at indvilge i Kommunalbestyrelsens Andragende om Patronatsrettens Overgang. Den Anskuelse synes fuldkommen berettiget, at man ikke bør foretage nogen Forandring i saadanne fra gammel Tid nedarvede Forhold, med mindre det lader sig paavise, at en slig Forandring vil medføre en virkelig blivende Nytte, hvad ikke bør gjøres under ensidigt Henblik til enkelte forbigaende Forhold, men kun ved at tage samtlige de Hensyn i Betragtning, der i saa Henseende gjøre sig gjældende. Det fortjener ogsaa at bemærkes, at det ikke ligger fjærnt at tænke sig, at en videre Udvikling af de kirkelige Forhold her i Landet kunde give Patronatsretten en Betydning og Indflydelse, for hvis Skyld Konsistorium under Hensyn til de aandelige Interesser, det repræsenterer, kunde ønske at bevare Patronatsretten.

Naar jeg uagtet alt dette skal tillade mig at tilraade Konsistorium ikke at holde fast ved Patronatsretten over Trinitatis Kirke, er det af Hensyn til den bydende Trang, der findes til en Deling af det uforholdsmæssig store Trinitatis Sogn i tvende egentlige Sogne, hvert med sin Kirkebygning. I en lang Aarrække har man erkjendt det beklagelige og usømmelige i den nuværende Tilstand, hvor over 30,000 Mennesker ere henviste til en og samme Kirke, og Konsistorium har under Forhandlingerne i 1858 om Sognets Deling udtalt sig med stor Styrke i denne Retning. Da det ved Resølution af 5. Maj 1858 blev anordnet, at det indenbys Trinitatis Sogn skulde deles i 2 gejstlige Sognedistrikter, hvert med sit Hold af Præster og med Adgang til vechselvis at benytte Kirkebygningen, indsaa man fuldt vel, at man paa ingen Maade fuldstændig afhjalp de særdeles store Ulemper, som Trinitatis Sogns overordentlige Udstrækning og Folkemængde medføre i kirkelig Henseende, men at det hertil vilde fordres, at der oprettedes tvende Sogne med særskilte Kirker. Man indskrænkede sig imidlertid den Gang til hin Deling i tvende Sognedistrikter paa Grund af de mange Vanskeligheder, der vilde stille sig i Vejen for den øjeblikkelige Iværksættelse af den mere omfattende Foranstaltning; men det blev i Forbindelse hermed utrykkelig udtalt som en given Forudsætning, at hin Deling kun maatte betragtes som en foreløbig Udvej, og at Bestræbelserne maatte være rettede paa snarest mulig at se den rent midlertidige Foranstaltning afløst med den foran nævnte endelige Ordning af dette Forhold, jfr. Dept. Tid. for 1858 S. 933—35. Saa vidt vides er der siden 1858 ikke foretaget noget officielt Skridt i denne Retning, og det maa ogsaa erkjendes, at det, saa længe der endnu fortæres foreløbige Forhandlinger om Tilvebringelsen af de fornødne Midler til Istandsættelsen af den ene Kirke, man havde, vilde være lidet rimeligt at rette Bestræbelsen paa at erholde opført en helt ny Kirke. Men naar hine Forhandlinger, som det tør haabes, snart ere endte, vil Spørgsmaalet om en saadan Kirke nødvendigvis igjen komme frem. Det forekommer mig nu

at være umiskjendeligt, at det i ganske væsentlig Grad vilde fremme Gjennemførelsen af en saadan Plan, om Patronatsretten over Trinitatis Kirke gik over fra Konsistorium til Magistraten. Efter de Erfaringer, som foreligge, tør det næppe ventes, at der fra Statens Side vil blive ydet noget væsentligt Bidrag til Opførelsen af en ny Kirke i Hovedstaden og man vil derfor nærmest være henvist til at naa Maalet ved Hjælp af kommunale Midler og Privates Bidrag. Men det kan dog ikke være tvivlsomt, at baade den ene og den anden af disse Kilder vil flyde langt rigeligere, naar Universitetets Patronatsforhold til Trinitatis Kirke er ophørt. Hvis man f. Ex. tænkte sig, at Konsistorium som Patronat for Trinitatis Kirke vilde udstede en Opfordring til Private om at yde Bidrag til Opførelsen af en ny Kirke i Trinitatis nordre Sogn, vilde utvivlsomt den uklare Forestilling, som i en længere Aarrække er blevet gjort gjældende om Universitetets Forpligtelse over for Trinitatis Kirke, have til Følge, at mangfoldige i en saadan Indbydelse nærmest vilde se en Opfordring til at yde Bidrag til Universitetet — dette Universitet, som endnu, uagtet dets aarlige Underbalance, betragtes som det »rige« Universitet. En saadan Opfordring turde derfor ganske sikkert ikke gjøre Regning paa den Imødekommen, som tør haabes, naar Sagen sættes i Bevægelse, efter at Kirkens Styrelse er gaaet over til de kommunale Avtoriteter. Som et Punkt af særlig Vigtighed maa endnu fremhæves, at Udsondringen af en Del af det nuværende Trinitatis Sogn som særligt Sogn med egen Kirke nødvendigvis vil give Anledning til mangfoldige Spørgsmaal om Ordningen af Forholdet mellem det ældre og det nye Sogn, den ældre og den nye Kirke samt om de hensigtsmæssigste Midler til at tilvejebringe Balance mellem disse tvende Kirkers Indtægter og Udgifter. Men Løsningen af alle disse Spørgsmaal vilde i væsentlig Grad lettes, ikke blot naar overhovedet begge Kirker vare undergivne samme Patronatsmyndighed — og Konsistorium kunde naturligvis ikke gjøre noget Krav paa at blive Patron for den nye, ved kommunale Midler og Privates Bidrag opførte Kirke —, men netop i særlig Grad, naar det var Magistraten, der var i Besiddelse af denne Myndighed. Naar det altsaa maa erkjendes, at den nuværende Ordning af Menighedsforholdene i Trinitatis Sogn er aldeles utilbørlig og usømmelig, og at et Ophør af Konsistoriums Patronatsret over Kirken i væsentlig Grad vil kunne bidrage til Gjennemførelsen af en mere tilfredsstillende Ordning, forekommer dette Hensyn mig at maatte have saa stor Vægt, at de Grunde, jeg i det foregaaende har tilladt mig at anføre for Patronatsforholdets Bevaren, ikke over for samme kunne gjøres gjældende. Jeg maa derfor tilraade Konsistorium af dette Hensyn at erklære sig villig til at gaa ind paa det fra Kommunalbestyrelsen fremkomne Andragende om, at Patronatsretten over Trinitatis Kirke maa gaa over til Magistraten, saaledes at hermed al Forbindelse mellem Universitetet og denne Kirke ophører.

Jeg skal herefter gaa over til at omtale nogle Punkter, som under Forudsætning af, at dette Forslag maatte blive billiget, formentlig maa komme under Overvejelse.

I forskellige fra Konsistoriums Side afgivne Erklæringer har man, ved Siden af at hævde Universitetets Frihed for enhver Retsforpligtelse til helt eller delvis at udrede Omkostningerne ved en Istandsættelse af Trinitatis Kirke, udtalt, at Universitetet i Følge sit Forhold til Kirken og i Overensstemmelse med, hvad der tidligere oftere har været Tilfældet, vilde kunne finde sig opfordret til

frivillig at yde Kirken et passende Tilskud, naar det først fra vedkommende Avtoriteters Side var erkjendt, at ingen saadan Retsforpligtelse som den oven nævnte paahvilede Universitetet. Det tør vistnok forudsættes, at Konsistoriums Stemning i denne Retning ikke er undergaaet nogen Forandring, fordi der er en Mulighed for, at Konsistoriums Patronatsret over Kirken vil ophøre, medens det er en Selvfølge, at hvis Patronatsretten falder bort og dermed al Forbindelse mellem Universitetet og Trinitatis Kirke løses, vil det Bidrag, der ved denne Lejlighed maatte blive ydet til en Hovedreparation af Kirken, være det sidste, hvormed der fra Universitetets Side kan være Spørgsmaal. Som det vil ses af de fra Kommunalbestyrelsen fremkomne Erklæringer, har denne nu erkjendt, at der ikke paahviler Universitetet nogen Retsforpligtelse i den omspurgte Henseende, og en formel Erklæring herom vil, hvis det ønskes, blive udfærdiget af Magistraten. Det Spørgsmaal frembyder sig altsaa nu, til hvilket Beløb Universitetets frivillige Bidrag til den forestaaende Istandsættelse af Kirken passende vil kunne ansættes. Det har ganske vist sin store Vanskelighed at angive en saadan Sum, hvad jo alene beror paa et Skjøn om, hvor meget man efter samtlige foreliggende Forhold finder billigt og passende, men jeg har dog ikke villet undlade at udtale mig om dette Punkt, for at der dog kunde foreligge et Slags Udgangspunkt for Forhandlingerne herom. Det er i det foregaaende (Side 254) omtalt, at naar Konsistoriums Patronatsret hører op, maa heraf nødvendigvis følge, at det Lønningsbidrag, som Universitetet har ydet nogle Præster og Kirkebetjente gennem den dem hidtil tillagte Andel i visse akademiske Gebyrer, falder bort, og Konsistorium bør formentlig, for ikke at forsømme noget, knytte sin Indvilgelse i Patronatsrettens Ophør til dette Vilkaar. Da imidlertid Udredelsen af den Erstatning, der selvfølgelig vilde være at erlægge til de nuværende Embeds- og Bestillingsmænd for deres Andel i Gebyrerne, under de for Haanden værende Forhold vilde volde Trinitatis Kirkes Økonomi stor Vanskelighed, skal jeg tillade mig at henstille, om Universitetet ikke som et fra sammes Side ydet frivilligt Tilskud til Trinitatis Kirke, kunde paatage sig, fremdeles som hidtil for de nuværende Præsters og Kirkebetjentes Funktionstid til dem at udrede det foran nævnte Lønningsbidrag, saaledes at dette først bortfaldt, efterhaanden som disse Personer afgik. Regner man de nu ansattes Funktionstid til i Gennemsnit 12 Aar, vil det ses, at den Opofrelse, der ad denne Vej ydes af Universitetet, vil have en Værdi af omtrent 6000 Rdl. Naar Universitetet paatager sig denne Forpligtelse, og naar der fra sammes Side ikke maatte blive rejst nogen Paastand paa Ophøret af Kommunitetsstipendiet til Præsterne ved Trinitatis Kirkes søndre Distrikt som Følge af Patronatsrettens Overgang, vil det vistnok fra alle Sider blive erkjendt, at Universitetet med Hensyn til Virkningerne af Patronatsforholdets Ophør ingenlunde har stillet sig paa noget ensidigt Standpunkt, men at man uagtet Ophøret af de med Patronatet forbundne Rettigheder og Fordele har været villigt til at gaa saa vidt i Indrømmelser, som paa nogen Maade kunde forsvares. Ved at Universitetet saaledes udreder det foran nævnte Lønningsbidrag for de nu beskikkede Præsters og Kirkebetjentes Embedstid vil Kirken imidlertid ikke direkte erholde noget Bidrag til den nu forestaaende Istandsættelse; men da det forekommer mig ønskeligt, om det lod sig udvirke, at Universitetet ogsaa i denne Retning kom Kirken til Hjælp, skal jeg foreslaa, at der i dette Øjemed udbetaltes en Sum, som formentlig passende vil kunne ansættes til 5000 Rdl. I Udredelsen

af denne Sum eller hvilken anden Sum man maatte finde mere passende, maatte naturligvis være indeholdt en Afgjørelse af det eneste Mellemværende, der saa vidt vides henstaar uberigtiget mellem Kirken og Universitetet, nemlig det Krav, der maatte tilkomme den første, fordi den selv efter Aaret 1833, da der under forskellige Opofrelser fra Universitetets Side fandt en endelig Opgjørelse Sted af dettes og Kirkens Mellemværende, har udredet Assurancepræmie for den hele Kirkebygning, derunder indbefattet det i Taarnet værende Observatorium og det Lokale, der har været afbenyttet til Universitetsbibliothek. Det har næppe nogen Interesse nu at søge Størrelsen af dette Krav nærmere opgjort, da det dog kun udgjør en forholdsvis ubetydelig Sum, idet Assurancepræmien for den hele Bygning indtil Aaret 1857 kun udgjorde noget over 50 Rdl. om Aaret, og Assurance-summen for den egentlige Kirkebygning langt oversteg Assurancesummen for de øvrige Lokaler, i hvilken Henseende bemærkes, at Observatoriet i Taarnet i 1843 blev ansat til en Assurancesum af 8000 Rdl., medens Assurancesummen for selve Kirken udgjorde 120,000 Rdl.

Fra de oven nævnte 5000 Rdl. antager jeg derimod, at en anden forholdsvis større Sum maatte holdes ude. Som det vil være Konsistorium bekendt, blev det under de i 1865 førte Forhandlinger om, at Universitetet skulde afstaa det for Haanden værende Bibliothekslokale og Rundetaarn til Kirken, fra Kirkeinspektionens og Patronatets Side gjort gjældende, at Kirken kun kunde gaa ind paa et saadant Arrangement, naar saa vel Taarnet som den forrige Bibliothekssal var undergaaet en i alle Henseender fuldstændig Istandsættelse, saa at de Udgifter, Vedligeholdelsen i Fremtiden vilde føre med sig, rigelig lod sig dække af de Indtægter, som kunde indvindes af Salen over Kirken og Beboelseslejligheden i Taarnet, jfr. foran. Rundetaarn har jo nu modtaget en saadan Istandsættelse ved forskellige Bevillinger til et Beløb af omtrent 22,000 Rdl., som i Henhold til de nævnte Forhandlinger have været optagne paa Finanslovene for 1866—67 og 1867—68. Denne betydelige Sum er alene anvendt til den mere udvendige Istandsættelse af Taarnet, hvorimod der ikke hidtil har været bevilget noget Beløb. til Istandsættelse enten af de i Taarnet indrettede Beboelseslejligheder eller af det forrige Bibliothekslokale, idet man antog, at den fornødne Sum hertil først vilde være at bevilge paa Finansloven, naar Kirkens Bestyrelse, efter at have faaet Raadighed over disse Lokaler havde taget nærmere Bestemmelse om deres Anvendelse. Der foreligger imidlertid et af Etatsraad, Bygningsinspektør Hansen udarbejdet Overslag, hvorefter der til Istandsættelsen af de foran nævnte Lokaler, Anbringelse af en Vandledning i Taarnet m. m. vil medgaa c. 2500 Rdl., jfr. Konsistoriums Indstilling til Ministeriet af 19. Sept. 1865. Det vilde vistnok være rettest, at dette Beløb, i Tilfælde af Patronatsrettens Overgang til Magistraten, strax blev udbetalt til Kirken i Forbindelse med den i det foregaaende ommeldte Sum af 5000 Rdl. I øvrigt er det en Selvfølge, at saa vel Udbetalingen af disse 2500 Rdl. som overhovedet Kirkens Raadighed over de nævnte Lokaler maa være betinget af, at Kirken, i Henhold til, hvad der er forudsat ved Bevillingerne paa Finanslovene, overtager de foran nævnte naturlige Bestanddele af den hele Kirkebygning.

Den Gjæld, som paahviler Trinitatis Kirke til Frue Kirke og Universitetet, udgjør henholdsvis c. 12,950 Rdl. og 1400 Rdl. Universitetets Fordring og en Del af Frue Kirkes kunde muligvis blive dækket af de kontante Beløb, som jeg i det foregaaende har antaget, at man vilde søge udvirkede som Tilskud til Kirken

fra Universitetets Side. Men under alle Omstændigheder vil det være nødvendigt, naar Patronatsretten gaar over til Magistraten, at der vedtages en bestemt Norm for Afbetalingen af disse Summer, jfr. Magistratens trykte Erklæring Side 11, hvad saa vidt skjønnes kunde fastsættes saaledes, at Laanet fra Universitetet blev afbetalt med 50 Rdl. og Laanet fra Frue Kirke med 400 Rdl. om Aaret. Naar dette blev vedtaget, kunde man maaske frafalde det Vilkaar, under hvilket Laanet fra Frue Kirke er tilstaaet, at de udlaaente Summer skulle tilbagebetales med $\frac{1}{4}$ Aars Opsigelse, naar Frue Kirke selv maatte faa Brug for samme. Det vilde ogsaa være rigtigst, at der ved Patronatsrettens Overgang til Magistraten blev udstedt Obligation for det af Frue Kirkes Midler givne Laan, hvad hidtil ikke har været Tilfældet.

Endelig antager jeg, at Konsistorium, hvis det indvilger i Patronatsrettens Overgang, bør udtale, at det sikkert forventer, at der ved Ansættelsen af Kirkebetjente, som beskikkes af Patronatet, fra det nye Patronats Side vil blive taget fortrinligt Hensyn til de Mænd, som af Konsistorium maatte være blevne konstituerede i disse Stillinger. Jeg sigter herved til Cand. theol. Erlandsen, der nu i 6 Aar med Konsistoriums Samtykke har fungeret for Klokkeren ved Trinitatis Kirke, Cand. theol. Meyer. Den sidst nævnte har i en saa lang Tid været ude af Stand til at udføre de ham i Følge hans Stilling paahvilende Forretninger, at man i og for sig vilde være fuldkommen beføjet til at afskedige ham. Men derved, at man i en Række af Aar har tilladt ham under sit Ansvar at lade sine Forretninger udføre ved en anden, der saa af Embedets Indtægter har udredet et vist Beløb til ham, har han paa en vis Maade faaet Krav paa ikke at fjærnes fra Embedet uden at erholde som Pension det Beløb, han hidtil har oppebaaret gjennem det saaledes truffne Arrangement. Da dette Beløb nu udgjør en forholdsvis betydelig Del af Klokkertjenestens Indtægter (over $\frac{1}{3}$ Del), forekommer det mig at ville være betænkeligt at paalægge denne Bestilling en saa stor Pensionsbyrde, hvad let kunde blive en besværlig Præcedens i Fremtiden. Jeg skulde derfor anse det for rettest, at man undlod at gjøre nogen Forandring i de bestaaende Forhold; men Konsistorium har da saa meget større Anledning til at udtale, at det meget vilde beklage, om Ophøret af dets Patronatsret skulde have til Følge, at Kand. Erlandsen mistede den velgrundede Udsigt, han under andre Omstændigheder ville have haft til ved Meyers Afgang at erholde Tjenesten som Klokker ved Trinitatis Kirke, i hvilket han nu har været konstitueret i 6 Aar, og som han i alle Maader har udført til Konsistoriums fulde Tilfredshed.

Ved under 18. Jan. 1868 at indsende denne Betænkning til Ministeriet udtalte Konsistorium, at den i et og alt henholdt sig til, hvad deri var udviklet og foreslaaet, og navnlig var aldeles enigt i, at Universitetet alene af de særlige, af Professor Aagesen fremhævede Grunde kunde finde sig opfordret til at gaa ind paa Kommunalbestyrelsens Andragende om Patronatsrettens Overgang til Magistraten. Konsistorium indstillede da følgende:

1. Patronatsretten over Trinitatis Kirke gaar over til Kjøbenhavns Magistrat, saaledes at hermed enhver Forbindelse mellem Universitetet og denne Kirke ophører, derunder, at Universitetet frigjøres for at udrede den Andel af visse akademiske Gebyrer, som hidtil har været tillagt nogle af Præsterne og Kirkebetjentene ved Trinitatis Kirke.

2. Universitetet paatager sig som et fra dets Side ydet frivilligt Tilskud til Trinitatis Kirke for de nuværende under Nr. 1 ommeldte Præsters og Kirkebetjentes Funktionstid at udrede til dem et Beløb, som svarer til den dem efter de hidtil gjældende Regler tilfaldende Andel af visse akademiske Gebyrer.
3. Det saakaldte Kommunitetsstipendium, der udredes til Sognepræsten, Kapellanen og den ordinerede Kateket ved Trinitatis Sogns søndre Distrikt, forbliver uforandret som hidtil.
4. Der søges udvirket fornøden Bevilling til, at Universitetet som Gave udbetaler 5000 Rdl. til Trinitatis Kirke.
5. Naar Rundetaarn og det forrige Universitetsbibliotheks Lokale i Henhold til de ved Finansloven for 1866—67 stadfæstede Forhandlinger af Universitetet overleveres til Kirken, udbetales der end videre af Universitetet 2,500 Rdl. som den Sum, hvortil den indvendige Istandsættelse af disse Lokaler er kalkuleret.
6. For Tilbagebetalingen af Trinitatis Kirkes Gjæld til Frue Kirke og til Universitetet, henholdsvis 12,950 Rdl. og 1,400 Rdl., vedtages en fast Norm, saasom at Laanet fra Universitetet afdrages med 50 Rdl. om Aaret og Laanet fra Frue Kirke, for hvilket ved Patronatsrettens Overgang behørig Obligation bliver at udfærdige, med 400 Rdl., saaledes at derimod det Vilkaar frafaldes, under hvilket Laanet fra Frue Kirke hidtil har været tilstaaet, nemlig at de udlaante Summer skulle tilbagebetales med $\frac{1}{4}$ Aars Opsigelse, naar Frue Kirke selv maatte faa Brug for samme.
7. Gjennem de foran staaende Poster finder en fuldstændig Afslutning Sted af ethvert formentligt Mellemværende mellem Universitetet og Kirken, som endnu muligvis maatte henstaa uberigtiget.

I Forbindelse med oven staaende Vilkaar for Patronatsrettens Overgang til Magistraten udtalte Konsistorium, at det sikkert forventede, at der ved Ansættelsen af Kirkebetjente af det nye Patronat vilde blive taget fortrinligt Hensyn til de Mænd, som af Konsistorium vare blevne konstituerede i Kirkebetjentposterne, navnlig til cand. theol. Erlandsen, der nu i 6 Aar med Konsistoriums Samtykke havde fungeret for Klokkeren ved Trinitatis Kirke, cand. theol. Meyer, som paa Grund af Alderdomssvaghed i lang Tid havde været aldeles ude af Stand til selv at besørge Tjenesten.

Ministeriet indhentede i denne Anledning en Erklæring af Sjællands Biskop. Da denne, til hvem Stiftsprovsten sluttede sig, fastholdt, at Universitetet vedvarende burde udrede den Andel af visse akademiske Gebyrer, der hidtil havde været tillagt nogle af Trinitatis Kirkes Præster og Betjente, ogsaa efter de nuværende Præsters og Funktionærers Afgang, begjærede Ministeriet en Udtalelse af Konsistorium. Med Skrivelse af 24. Oktbr. indsendte Konsistorium en Erklæring af Prof. Aagesen af 13. s. M., i hvilken denne udførlig gik ind paa det omhandlede Punkt. Efter først kortelig at have gjentaget de Grunde, paa hvilke han i sin Erklæring af 19. Decbr. 1867 støttede sin Indstilling herom, udtalte han, at den egentlige Grund til hine Ydelsers Bortfalden laa i Ophøret af det Menighedsforhold, som var Retsgrunden for samme og at Spørgsmaalet om Patronatsrettens Overgang kun fremtraadte som den nødvendige Anledning til paa ny at fremdrage dette Punkt. Det var saaledes en Misforstaaelse

fra Stiftsprovstens Side, naar han antog, at Konsistorium havde paaberaabt sig Patronatsforholdets Overgang som egentlig Hjemmel for Ydelsernes Ophør. Hvad nu den nys nævnte Grund, Menighedsforholdets Ophør, angik, bemærkede Stiftsprovsten, at dette vel i vore Dage var blevet langt løsere end tidligere, og »at det jo tilmed stod enhver frit for ved at løse Sognebaand at unddrage sig Forbindelsen og de personlige Afgifter ved Ministerialia o. s. v.«, hvad der gjaldt om alle Menigheder, ogsaa dem, der havde spredte Medlemmer (de militære, Slotsmenigheden osv.). Men Konsistorium havde bestandig holdt paa, at normerede faste Indtægter, der ikke havde deres Anledning i personlige Forhold, reserveredes urørt for Embedet uden Hensyn til Personen, og der skjønnedes ikke at være nogen Grund til, at denne Regel skulde fraviges i nærværende Tilfælde. Der tilføjedes endelig en Bemærkning om, at hvis f. Ex. Patronatet for Holmens eller Garnisons Kirker gik over til en anden Avtoritet, vilde alle lignende Forhold aldeles ikke blive berørte deraf.

Hvad Stiftsprovsten saaledes havde ytret, rammende imidlertid ikke Sagen. Den paapegede Analogi fra Sognebaandets Løsning fandt her aldeles ikke nogen Anvendelse; i det her omspurgte Forhold var der netop ikke Tale om en personlig Løsning af Menighedsforholdet gennem de enkeltes individuelle Handlinger, men om en i en almindelig Retsregel grundet Ophævelse af et de studerende som saadanne omfattende Menighedsforhold. De anførte Exempler fra de militære Menigheder kunde tjene til at belyse Forholdet. Hvis der udkom en Bestemmelse om, at de militære Menigheder skulde være ophævede, saa at Holmens og Garnisons Menigheder udelukkende skulde være lokale, som de fleste andre Menigheder i Hovedstaden, og at selve de militære som Følge heraf i Fremtiden skulde henhøre til de Menigheder, i hvilke de havde Bopæl, efter de herom gjældende almindelige Regler, vilde der dog ikke kunne være nogen Tvivl om, at ogsaa de fast normerede Afgifter, som havde deres Grund i de forhenværende militære Menighedsforhold, maatte bortfalde. Det var nu netop en saadan almindelig Ophævelse af Studentermenigheden, som var foregaaet ad sædvansmæssig Vej. Stiftsprovstens Bemærkning om, at en mulig Overgang af Patronatet over Holmens eller Garnisons Kirke til en anden Avtoritet ikke kunde udøve nogen Indflydelse paa de bestaaende Afgifter, var i og for sig rigtig nok, men den ramte ikke en Bevisførelse, i hvilken Patronatsrettens Overgang netop ikke var paaberaabt som den egentlige Hjemmel for de her omspurgte Afgifters Ophør.

Naar Stiftsprovsten end videre havde ytret, at han (Aagesen) i sin Indstilling til Konsistorium som Grund til hine Ydelsers Bortfalden skulde have paaberaabt sig den Omstændighed, at Universitetet havde anden Brug for Pengene, beroede dette paa en Misforstaaelse. I de Ytringer, til hvilke der formentlig sigtedes, var der kun oplyst Grunden til, at naar Kirkens Embedsmænd ikke længer oppebar den omspurgte Andel i Gebyrerne, maatte den tilfalde Universitetet, paa hvilket denne Byrde i Virkeligheden havde hvilet. Da der paa dette Punkt syntes at herske en mærkelig Misforstaaelse, som endog havde givet Stiftsprovsten Anledning til den Ytring, at han fandt det paafaldende, at Afgiftens Ophør for Kirkens Embedsmænd efter Konsistoriums Forslag ikke kom de studerende, men Universitetet til gode, tilføjede han til yderligere Forklaring, at der i Forslaget om, at den ommeldte Andel i Gebyrerne skulde tilfalde Universitetet,

laa, om man vilde, to Ting, dels en Ophævelse af den Kirkens Embedsmænd til-
lagte Del af Gebyrerne, dels en ganske tilsvarende Forhøjelse af disse til Fordel
for Universitetet, hvilken Forhøjelse man netop hidtil havde været udelukket fra
at foretage.

For saa vidt endelig baade Biskoppen og Stiftsprovsten vilde gjøre gjæl-
dende, at Spørgsmaalet om Inddragelsen af fornævnte Ydelser i ethvert Fald
burde holdes ude fra Sagen om en Omordning af Patronatsforholdene, forekom
det ham indlysende, at der ikke vilde kunne være Tale herom. Det vilde dog
være en paafaldende Uretfærdighed, om man paa den ene Side vilde ophæve Pa-
tronatsretten, men paa den anden Side til en ubestemt Fremtid udskyde Spørgs-
maalet om Ophævelsen af en Byrde, for hvis Vedbliven det alene var umuligt at
finde, om end kun et Paaskud i hin Rettighed. Her forelaa netop et af de For-
hold, hvor der, som Stiftsprovsten rigtig bemærkede, burde finde en omfattende
og endelig Ordning Sted, i hvilken de modsatte Interesser tilbørlig varetoges.
Det var dernæst klart, at Afgjørelsen af Spørgsmaalet om disse Afgifters Bort-
falden maatte udøve en betydelig Indflydelse paa et andet vigtigt Punkt, som
Konsistorium havde fremdraget i Sagen om Patronatsrettens Overgang, nemlig
om der maatte være Anledning til fra Universitetets Side at komme Trinitatis
Kirke til Hjælp ved et Bidrag til Kirkebygningens Istandsættelse. Til en saadan
Gave vilde Universitetet umulig kunne finde sig opfordret, naar der skulde være
Tale om til Kirkens Fordel at fastholde en Forpligtelse, hvis Bestaaen allerede i
lang Tid havde været en Uretfærdighed.

I Skrivelse af 24. Okt. tiltraadte Konsistorium ganske denne Erklæring.
Det var, ytrede det, en aabenbar Misforstaaelse at betragte Studentermenighedens
Opløsning som begrundet i, at de enkelte havde løst Sognebaandet; thi Studenter-
menighedens Opløsning og i Forbindelse hermed de studerendes Indordning i de
Menigheder, til hvilke de efter Bopæl eller Familieforhold henhørte, var en sæd-
vansmæssig Ordning af hele dette Forhold, som havde existeret og fra alle Sider
været anerkjendt i meget lang Tid og navnlig i mangfoldige Aar, førend den nyere
Frihed i Henseende til Sognebaandets Løsning kjendtes. Konsistorium fastholdt
derfor fremdeles, at med Patronatsforholdets Ophør den sidste Skingrund til de
omhandlede Ydelser var bortfaldet og maatte meget bestemt modsætte sig, at
disse Spørgsmaal skiltes ad.

Ved kgl. Resol. 29. Decbr. 1868 blev det derefter (efter Forestilling
fra Ministeriets Iste Departement) bifaldet:

1. at Patronatet over Trinitatis Kirke her i Staden, fra 1. Januar 1869 at
regne, overgaar fra Københavns Universitet til Stadens Magistrat;
2. at bemeldte Kirke undergaar en fuldstændig Restavration, og at denne foretages
i Overensstemmelse med de af Bygningsinspektør, Etatsraad Hansen udarbej-
dede Tegninger og Overslag med de Forandringer, som efter Indstilling af
Kirkens Patronat nærmere maatte blive bestemte af Ministeriet;
3. at der optages et Laan paa indtil 40,000 Rdl. til Kirkens Restavration og
til Afbetaling af den samme paahvilende Gjæld, samt at der til Forrentning
og Afbetaling af dette Laan foretages en Ligning paa Menigheden, iværksat
paa Basis af Indkomstkatten — med Forbigaaelse af de Indvaanere i den
til Kirken henlagte Del af Staden, der ikke høre til Folkekirken — med en

Syvendel Procenttillæg eller et saadant Procenttillæg, der svarer omtrent til 4,000 Rdl. aarlig, indtil Laanet med Renter er afbetalt.

Ved at meddele Kjøbenhavns Magistrat Underretning om denne kgl. Resolution tilføjede Ministeriet:

at fornøden Bevilling vilde blive søgt erhvervet til, at der, naar Rundetaarn og det forrige Universitetsbibliothekslokale, i Henhold til de ved Finansloven for 1866—67 stadfæstede Forhandlinger, af Universitetet overleveredes til Kirken, maatte af Universitetet udbetales 2,500 Rdl. som den Sum, hvortil den indvendige Istandsættelse af disse Lokaler var kalkuleret;

at der ikke havde været noget imod, at der gaves Henstand med den hele Tilbagebetaling af Kirkens Gjæld til Frue Kirke og til Universitetet, henholdsvis 12,950 Rdl. og 1,400 Rdl., saaledes at der for Afdragningen af disse Laan vedtoges en fast Norm, saasom at Laanet fra Universitetet afbetaltes med 50 Rdl. om Aaret, og Laanet fra Frue Kirke, for hvilket behørig Obligation blev at udfærdige, med 400 Rdl. om Aaret, hvorimod det Vilkaar frafaldtes, under hvilket sidst nævnte Laan hidtil havde været tilstaaet, nemlig at de udlaante Summer strax skulde tilbagebetales med $\frac{1}{4}$ Aars Opsigelse, naar Frue Kirke selv maatte have Brug for samme;

at der ved Patronatets Overgang til Magistraten i øvrigt fandt fuldstændig Afslutning Sted af ethvert Mellemværende mellem Universitetet og Trinitatis Kirke, og at Spørgsmaalet om, hvorvidt der maatte findes Anledning til at udvirke fornøden Bevilling til, at Universitetet som Gave udbetalte et nærmere bestemmende Bidrag til de forestaaende Udgifter, forbeholdtes nærmere Afgjørelse;

at Ministeriet ikke havde kunnet frafalde Metropolitanskolens Krav paa det til samme hidtil ydede Bidrag fra Trinitatis Kirke;

at Konsistorium havde udtalt den sikre Forventning, at der ved Ansættelse af Kirkebetjente ved Kirken af Magistraten vilde blive taget fortrinligt Hensyn til de Mænd, som af Konsistorium vare blevne konstituerede i Kirkebetjentposterne, navnlig til Cand. theol. Erlandsen, der med Konsistoriums Samtykke i flere Aar havde fungeret som Klokke ved Kirken for Cand. theol. Meyer, som paa Grund af Alderdomssvaghed havde været ude af Stand til selv at fungere.

Idet Ministeriet under 27. Jan. 1869 meddelte Konsistorium Indholdet af den kgl. Resolution og Skrivelsen til Magistraten tilføjede det, at det ikke havde fundet at kunne gaa ind paa den af Konsistorium i dets Skrivelse af 18. Jan. 1868 under Nr. 1 foreslaaede Frigjørelse af Universitetet for at udrede en Andel af visse akademiske Gebyrer til nogle af Præsterne og Kirkebetjentene ved Trinitatis Kirke, i hvilken Henseende det bemærkede, at den her antydede Indtægt for de vedkommende ikke var en Universitetet paalagt Udredelse af en Del af de akademiske Gebyrer, men en de studerende umiddelbart som Tillæg til bemeldte Gebyrer paalagt Ydelse til de paagjældende Præster og Kirkebetjente, der var begrundet i deres Menighedsforhold til Trinitatis Kirke, og som Ministeriet saa meget mindre havde fundet Anledning til at give Slip paa i Anledning af Patronatets Overgang til Magistraten, som det ikke kunde være enigt i den af Prof. Aagesen i hans Erklæring af 13. Oktbr. 1868 udtalte Anskuelse, at Bibeholdelsen af denne Ydelse efter det formentlige Ophør af det oven nævnte Menighedsforhold,

skulde være begrundet i Hensyn til Universitetets Patronat til Kirken, idet det netop fremgik af de i 1838 og 1844 angaaende denne Sag foregaaede Forhandlinger mellem det daværende Kancelli og den daværende Direktion for Universitetet og de lærde Skoler, at det fra Universitetets Side var paatænkt at bevirke Inddragelsen af de omhandlede Ydelser, men at dette strandede paa Kancelliets Vægring ved at indstille dette Skridt til allerhøjeste Approbation. Ministeriet begjærede derhos en Erklæring af Konsistorium, om der fra Universitetets Side var noget til Hinder for, at Ministeriet indledede Forhandlinger med Magistraten om Overtagelsen af Rundetaarn og det forrige Bibliothekslokale paa Kirkens Loft paa de øvrige af Konsistorium i dets Skrivelse af 18. Januar 1868 foreslaaede Betingelser.

I Anledning af Slutningsbemærkningen i Ministeriets Skrivelse udtalte Konsistorium i Skrivelse af 20. Febr., at der ikke fra Universitetets Side var noget til Hinder for, at Ministeriet indledede Forhandlinger med Magistraten om Overtagelsen af Rundetaarn og Universitetsbibliothekets forrige Lokale paa Trinitatis Kirkes Loft paa de af Konsistorium i dets Skrivelse af 18 Jan. 1868 under Post 5 foreslaaede Betingelser. Herved kunde der saa meget mindre være nogen Betænkkelighed, som der efter Konsistoriums Skjøn nu kun var Tale om den rent formelle Tilendbringelse af Sagen, da det vistnok ved de allerede stedfundne Forhandlinger maatte anses for givet, at Universitetet var bundet til paa de angivne Betingelser at overdrage Kirken, Taarnet og det forrige Bibliothekslokale, og Kirken fra sin Side bundet til paa de nævnte Betingelser at modtage samme.

Ministeriet bemyndigede derefter under 5. Marts 1869 Konsistorium til at foranstalte Overdragelsen af Rundetaarn og Universitetsbibliothekets forrige Lokale paa Trinitatis Kirkes Loft til Trinitatis Kirke. Førend denne foretoges, blev der rettet en Forespørgsel til Prof. astron. d'Arrest om, hvilke Instrumenter der for Tiden beroede paa Rundetaarn, og om det var Hensigten at henflytte disse Instrumenter til det nye Observatorium. I denne Anledning oplyste Prof. d'Arrest under 9. April, at der i Murnicherne paa Trappegangen fandtes hensat en stor Højdecirkel, en Messingkvadrant efter engelsk Konstruktion og en Messingkvadrant efter fransk Konstruktion, samtlige fastgjorte paa særlig dertil indrettede, store og svære Mahognistativer. Videnskabelig Værdi kunde der ikke tillægges noget af disse astronomiske Instrumenter; alle tre vare blevne udførte for henved 90 Aar siden under daværende Prof. astron. Thomas Bugge, og deres Pengeværdi var for Tiden under ingen Omstændigheder større, end hvad Metallet og Træet maatte kunne sælges for. Mahognitræ af den Ælde var imidlertid, som bekjendt, næsten ikke mere brugeligt til anden Anvendelse end Reparationsarbejde. Historisk Interesse for Astronomien havde de ommeldte Instrumenter heller ikke, idet de ikke engang, medens de endnu vare nye, havde kunnet udholde Sammenligning med de langt fortrinligere engelske Instrumenter, som da benyttedes paa udenlandske Observatorier. Det kunde derfor ikke være Hensigten at belemre Observatoriet med nogen af disse Gjenstande. Da de for Tiden imidlertid fandtes saaledes opstillede i deres Nicher bag nylig smukt restavrerede Døre, at de ikke paa nogen Maade generede Færdselen paa Taarntrappen, foreslog han, at Instrumenterne ogsaa for Fremtiden maatte blive staaende paa deres nærværende Sted, hvor de i alt Fald vilde minde de besøgende om den Brug, Taarnet oprindeligt og gennem mere end 300 Aar havde været bestemt til. Et Sted i Loftet fandtes desuden ind-

muret et gammelt Planetarium, i sin Tid konstrueret og* indsat af Tyge Brahes berømteste Discipel Longomontanus men væsentlig omdannet i senere Tider. Ogsaa med Hensyn til denne Konstruktion vilde det vistnok være hensigtsmæssigst at lade den følge med Taarnet ved dets paatænkte Aflevering til Magistraten.

I Overensstemmelse hermed tilskrev Konsistorium Magistraten under 24. April 1869, hvorefter Magistraten i Skrivelse af 27. Maj udtalte, at der fra dens (som Kirkens Patronat) Side intet var imod, at de nævnte 3 gamle astronomiske Instrumenter samt det ommeldte Planetarium forblev paa den Plads, de nu indtog i Rundetaarn, idet Magistraten dog reserverede Kirken mod i Tiden at faa nogen Udgift med Instrumenternes Afpudsning, Vedligeholdelse eller engang mulige Bortflytning, hvilket det maatte overlade til Universitetets Omsorg og Bestemmelse.

Afleveringen fra Universitetet til Trinitatis Kirke af Rundetaarn og Universitetsbibliothekets forrige Lokale paa Trinitatis Kirkes Loft fandt Sted d. 10. Maj 1869 i Overværelse af Kvæstor, Justitsraad Gede, paa Universitetets Vegne og Inspektionen for Trinitatis Kirke paa Kirkens Vegne, samt tvende af Magistraten særlig udmeldte Mænd, Murmester N. Mathiesen og Tømmermester C. Rothe.

Efter at Magistraten af Ministeriet havde faaet Meddelelse om den ved kgl. Resol. 29. Dec. 1868 fastsatte Overgang af Patronatet over Trinitatis Kirke, tilskrev det under 20. Jan. 1869 Konsistorium om den nærmere Udførelse af denne Foranstaltning. Hvad selve Overgangen af Patronatsretten angik, vilde det formentlig være tilstrækkeligt, at Magistraten herved erklærede sig beredt til at overtage Patronatet, og at Konsistorium, naar det heri var enigt, dels vilde underrette Magistraten herom, dels tilskrive Kirkeinspektionen om for Fremtiden at henvende sig til Magistraten i Stedet for til Konsistorium i Patronatsanliggender, som vedkom Tiden fra 1. Januar d. A., hvorefter Magistraten agtede at lade udgaa en Bekjendtgjørelse om den stedfundne Forandring. Hvad Kirkens Arkiv angik, vidste Magistraten ikke, om det beroede hos Konsistorium eller hos Kirkeinspektionen; i sidst nævnte Tilfælde vilde det kunne forblive der indtil videre; hvis det derimod beroede hos Konsistorium, maatte det bedes afgivet til Raadstuearkivet, hvis Arkivarius da vilde faa Ordre til dets Modtagelse. Hvad angik Trinitatis Kirkes Gjæld til Frue Kirke og Universitetet, begjærede Magistraten Underretning, om denne Gjælds Beløb ved Ugangen af Aaret 1868 eller ved Afslutningen af Regnskabet for dette Aar endnu udgjorde de af Ministeriet opgivne Beløb af 12,950 Rdl. og 1,400 Rdl., samt om de vare rentefrie og kunde vedblive at være dette, eller fra hvilken Tid der skulde svares Rente, ligesom ogsaa hvilke Forslag der fra Konsistoriums Side stilledes til Tilbagebetalingen og Udkast til de Obligationer, der skulde udfærdiges m. v. Magistraten udtalte endelig, at den intet havde imod, at den cand. theol. Erlandsen meddelte Konstitution som Klokker ved Trinitatis Kirke indtil videre blev ved Magt, og var villig til ved Ansættelse af Kirkebetjente at tage ethvert billigt Hensyn til de Mænd, der af Konsistorium vare blevne konstituerede i Kirkebetjentposter.

I Skrivelse af 5. Febr. udtalte derefter Konsistorium, at det intet havde imod, at Magistraten lod udgaa en Bekjendtgjørelse om Patronatsforholdets Overgang og at det havde paalagt Kirkeinspektionen for Fremtiden at henvende sig til Magistraten i Stedet for til Konsistorium i Patronatsanliggender, som vedkom Tiden efter 1. Jan. 1869. Hvad angik de Kirken vedrørende Arkivsager oplyste

Konsistorium, at Kirkeinspektionen havde sit eget Arkiv, indeholdende de samme vedkommende samt de fra de forrige Kirkeværger til Inspektionen i sin Tid overgaaede Sager, hvorimod de Patronatet vedrørende Sager befandt sig i Konsistoriums Arkiv, hvor de vare saaledes forbundne med andre Konsistorialsager, derunder ofte Frue Kirkes Sager, at en Udsondring vilde være meget vanskelig og til Dels ligefrem umulig. Konsistorium saa sig derfor ikke i Stand til at foretage en Overlevering af disse Sager til Magistraten; men det var en Selvfølge, at Konsistorium altid skulde være rede til at meddele alle de Kirken angaaende Oplysninger, hvortil det var i Stand. En Del af Kirkens vigtigere Papirer opbevaredes i Universitetskvæsturen. Om disse skulde der blive tilstillet Magistraten en Fortegnelse og de vilde paa Forlangende kunne udleveres. Hvad angik Kirkens Gjæld til Frue Kirke og til Universitetet, havde Konsistorium paalagt Kvæstor at foretage en Opgjørelse og fremkomme med Forslag med Hensyn til dens Tilbagebetaling, Udkast til Obligationerne, der skulde udstedes m. v., samt at meddele en Fortegnelse over de Pengeaktiver, som Trinitatis Kirke eller de til den knyttede Legater og Stiftelser besade, med Oplysning om de for disse gjældende Bestemmelser, hvem der administrerede dem og aflagde Regnskab for dem, samt hvor de vare bevarede.

I Henhold hertil er der for Trinitatis Kirkes Gjæld, der fremdeles udgjorde: til Frue Kirke 12,950 Rdl. og til Universitetet 1,400 Rdl., af Magistraten blevet udstedt tvende Obligationer. Samtlige Kirkens Kapitaler (med Legatkapitalerne) overgaves Magistraten med et Beløb af 20,791 Rdl. 71 Sk., jfr. nærmere foran S. 126, ligesom denne ogsaa har modtaget de i Kvæsturen opbevarede vigtige Papirer, der vedkomme Kirken.

— Som foran bemærket blev det ved Ministeriets Skrivelse af 9. Jan. 1869 udtalt, at Spørgsmaalet, om der maatte findes Anledning til at udvirke fornøden Bevilling til, at Universitetet som Gave udbetalte Trinitatis Kirke et Bidrag, hvis Størrelse senere vilde være at fastsætte til de forestaaende Udgifter, forbeholdtes nærmere Afgjørelse. Efter at Magistraten i Efteraaret 1870 havde anholdt om Afgjørelse af, hvorvidt Kirken kunde vente en saadan Gave fra Universitetet, udtalte Konsistorium i Skrivelse til Ministeriet af 24. Dec. s. A., at der ikke var Anledning til at søge en saadan bevilget. Da Konsistorium i Skrivelse af 18. Jan. 1868 udtalte sig for at der kunde være Grund til at søge Bevilling til at udbetale Kirken en Gave af 5,000 Rdl., var dette knyttet til den Betingelse, at Universitetet ved Patronatsrettens Ophør blev frigjort for at udrede den Andel af visse akademiske Gebyrer, som hidtil havde været tillagt nogle af Præsterne og Kirkebetjentene ved Trinitatis Kirke, i alt Fald efter de da ansattes Afgang fra Embederne. Men da denne Betingelse ikke var indtraadt, idet det ved Ministeriets Skrivelse af 27. Jan. 1869 var afgjort, at Universitetet uagtet dets Patronat var ophørt, for Fremtiden skulde give Afkald paa denne Indtægt, som udgjorde det ikke ubetydelige Beløb af lidt over 450 Rdl. om Aaret, fandt Konsistorium, at der ikke, som Sagen nu stod, var nogen Grund til at yde Kirken nogen Gave.

— I Anledning af en Forespørgsel fra Eforus for de Birkerodske Legater, Prof. C. E. Scharling, hvorledes der, efter at Patronatet for Trinitatis Kirke fra Universitetet var gaaet over til Kjøbenhavns Magistrat, skulde forholdes med de 3 Rdl. 65 Sk., som i Følge Fundatsen hidtil vare blevne udbetalte til den Professor, der var Procurator templi for Kirken, da dette Værgemaal nu var bortfaldet, har Konsistorium under 19. Febr. 1870 svaret, at dette Beløb skal tillægges

den Sum, der af bemeldte Legater udbetales til Sognepræsten for Trinitatis Kirke for at uddeles mellem Fattige.

2. Om Benyttelse af Trinitatis Kirkes Loft.

Efter at Universitetsbibliotheket var bortflyttet fra dets tidligere Lokale over Trinitatis Kirke, nedsatte Konsistorium under 29. Nov. 1862 en Komite, bestaaende af Proff. Gram og Aagesen samt Universitetets Kvæstor, Justitsraad Frydensberg i Forbindelse med Bygningsinspektøren, Justitsr. Hansen, der skulde tage under Overvejelse, hvorledes der i Fremtiden vilde være at forholde med Hensyn til Benyttelsen af dette. Denne Komite indsendte under 17. Marts 1863 til Konsistorium et Andragende fra Komiteen for »Foreningen af 18. Novbr.« om, at bemeldte af Kunstnere bestaaende Forening maatte komme i Besiddelse af Lokalet enten gratis eller for en billig aarlig Leje. Det var nemlig Foreningens Hensigt at benytte Lokalet dels til Ateliers, navnlig til Udførelsen af større Arbejder, dels til Udstilling af enkelte Arbejder uden for den almindelige Udstillingstid. Da denne Anvendelse af Lokalet syntes hensigtsmæssig, indstillede Komiteen, at Lokalet for 1 Aar fra April Flyttedag 1863 at regne udlejedes til Foreningen af 18. Novbr. for en Leje af 200 Rdl. Komiteen bemærkede derhos, at Lejesummen foreløbig for det første Aar var ansat til 200 Rdl., af Hensyn til de Udgifter, som i dette for Foreningen vilde være forbundne med Lokalets Benyttelse i det oven nævnte Øjemed, men at den formentlig vilde kunne forhøjes i de følgende Aar. Denne Indstilling tiltraadte Konsistorium i Skrivelse til Ministeriet af 27. Marts 1863.

Under 13. April tilskrev Ministeriet Konsistorium, at det intet havde at erindre mod, at det nævnte Lokale blev udlejet til Foreningen af 18. Novbr, hvorimod det, hvad Tiden for Lejemaalet og Lejesummen angik, fandt det mest stemmende saa vel med Foreningens som Universitetets Tarv, at Lejemaalet skete for en længere Tid, saasom 20 Aar, og at Lejesummen da blev bestemt for hele Lejemaalstiden i et passende Forhold til den Nytte, som Foreningen kunde have af Lokalet, f. Ex. efter Antallet af de Ateliers, som der bleve indrettede. Ministeriet begjærede derfor nærmere Forslag til Afslutning af en Overenskomst om Lejemaalet efter disse Antydninger.

Under de med Foreningen indledede Forhandlinger erklærede deene sig villig til at leje Lokalet for en længere Tid, naar Lejen for det første Aar ansattes til 200 Rdl. og for Fremtiden til 300 Rdl. aarlig, dog med det Forbehold, at Lejemaalet kunde opsiges med $\frac{1}{2}$ Aars Varsel, samt at Foreningen kunde benytte Lokalet i Resten af Halvaaret uden Leje. Dette Tilbud indstillede Konsistorium under 24. Sept. til Approbation, dog saaledes, at Lejemaalet ogsaa fra Universitetets Side blev uopsigeligt med $\frac{1}{2}$ Aars Varsel, og at Foreningen burde forpligte sig til ved Lejemaalets Ophør igjen at sætte Lokalet i samme Stand som det modtoges. Konsistorium tilføjede, at den først nævnte Reservation maatte anses for saa meget mere nødvendig, som det ikke kunde vides, om ikke de eventuelle Forhandlinger angaaende Tilvejebringelsen af de fornødne Midler til Dækning af Trinitatis Kirkes Gjæld vilde gjøre det ønskeligt for Universitetet at have fri Dispositionsret over det oven nævnte Lokale.

Denne Indstilling bifaldt Ministeriet ved Skrivelse til Konsistorium af 3.

Okt. 1863, idet det fastsatte Tiden for Lejemaalet til 20 Aar. Ministeriet tilføjede imidlertid, at det frafaldt det for Universitetets Vedkommende foreslaaede Forbehold til med $\frac{1}{2}$ Aars Varsel at opsiges Lejemaalet. I Anledning heraf henedede Konsistorium i Skrivelse af 9. Nov Ministeriets Opmærksomhed paa de Ulemper, som for Universitetet vilde kunne opstaa af, at det nævnte Lejemaal i et saa langt Tidsrum blev uopløseligt fra dettes Side. Det lod sig, som i Skrivelse af 24. Sept. berørt, ikke forudse, om ikke de eventuelle Forhandlinger angaaende Tilvejebringelsen af de fornødne Midler til Dækning af Trinitatis Kirkes Gjæld vilde gjøre det ønskeligt for Universitetet at have fri Dispositionsret over det ommeldte Lokale. Forholdene vilde rimeligvis stille sig saaledes, at det vilde blive et trykkende Baand for Universitetet, at det i en saa lang Aarrække havde afskaaret sig Raadigheden over dette Lokale. Konsistorium fremhævede ogsaa, at det ikke var fra Foreningens Side, at det Punkt var blevet fremdraget, at Universitetet skulde være bundet ved Lejemaalet i 20 Aar. Foreningen havde vistnok fundet sig forvisset om, hvad ogsaa altid havde været Konsistoriums Mening, at naar den først havde indrettet sig i Lokalet, vilde Lejemaalet ikke uden særdeles tvingende Grunde blive ophævet fra Universitetets Side, navnlig ikke i det Tidsrum, som Kontrakten selv led paa. At der derhos i Tilfælde af Forholdets Ophævelse fra Universitetets Side burde gives Foreningen et rundeligt Varsel, havde naturligvis ogsaa været Konsistoriums Tanke, og naar der i Indstillingen af 24. Sept. blev nævnt $\frac{1}{2}$ Aar, var det nærmest foranlediget ved, at Foreningen paa sin Side havde bragt denne Opsigelsesfrist i Forslag. Ansaar man det imidlertid fornødent at give Foreningen en retlig Garanti mod, at de Bekostninger, som vilde medgaa til Lokalets Indretning, gik tabt derved, at Universitetet allerede i de første Aar af Lejemaalet gjorde Brug af sin Opsigelsesret, vilde der formentlig ikke kunne være noget herimod at erindre, naar Garantien begrænsedes saaledes, at Universitetets Interesse ikke derved tilsidesattes. Men ligesom dette vilde være Tilfældet ved Lejemaalets Opsigelse i 20 Aar fra Universitetets Side, saaledes kunde Konsistorium heller ikke tro, at en Bestemmelse herom skulde være nødvendig for at sikre Foreningen mod Tab. Konsistorium var overbevist om, at alt, hvad Foreningen i denne Henseende billig kunde ønske, vilde være fyldstgjort ved, at Lejemaalet gjordes uopsigeligt fra Universitetets Side i 5 Aar og at Fristen for Forholdets Opsigelse fastsattes til 1 Aar. Konsistorium indstillede derfor, at Ministeriets Afgjørelse af 3. Okt forandredes derhen, at det i Vilkaarene for Lejemaalet bestemtes, at Lejeforholdet fra Universitetets Side først kunde opsiges til Okt. Flyttedag 1868 og overhovedet kun med 1 Aars Varsel.

Herefter tilskrev Ministeriet under 23. Novbr. Konsistorium, at det efter de oplyste Omstændigheder ikke vilde have noget imod, at der med Foreningen af 18. Nov. blev oprettet Lejekontrakt paa de af Konsistorium foreslaaede Vilkaar, saafremt Foreningen var villig til at gaa ind paa denne Forandring i Ministeriets tidligere Bestemmelse, der allerede var den kommunikeret af Kvæstor.

Foreningen af 18. Nov. insisterede imidlertid paa, at Kontrakten om Lejemaalet fra Universitetets Side skulde være uopsigelig i det mindste i 12 Aar og opstillede nye, under de tidligere Forhandlinger ikke fremsatte Betingelser, derunder navnlig, at Lokalet for Afleveringen skulde istandsættes paa Gulv og Loft, hvortil der efter Opgivende vilde medgaa et Beløb af c. 2000 Rdl. Under disse Omstændigheder ansaa Konsistorium det for rigtigst at afbryde de indledede For-

handlinger og at udsætte indtil videre at tage Bestemmelse om Lokalets Anvendelse, hvorom det under 3. Maj 1864 gjorde Indberetning til Ministeriet.

Kort Tid efter modtog Konsistorium et Andragende fra Grosserer H. L. Olsen om at erholde det omspurgte Lokale til Leje til der at henlægge Uld til Udluftning. Efter herom at have indhentet Erklæring fra Kvæstor, forelagde Konsistorium Sagen for Ministeriet, hvorefter dette under 14. Juli 1864 bifaldt, at det udlejedes til Grosserer Olsen i det angivne Øjemed mod en maanedlig Leje af 25 Rdl., saaledes at det igjen kunde fratrædes efter en Maanedes Opsigelse og med den Forpligtelse, at der i Lokalet ikke maatte bruges Ild eller Lys, ikke ryges Tobak eller Cigarer eller medbringes Svovlstikker eller andre brændbare Sager. Lejemaalet kom imidlertid ikke i Stand, da Grosserer Olsen, førend Lejekontrakt blev oprettet, havde lejet et andet Lokale.

— Ved et d. 13. Juli 1864 afholdt Syn over Trinitatis Kirke blev det udtalt, at det maatte anses for utiladeligt, at det forrige Bibliothekslokale over Kirken var blevet benyttet til Afholdelse af en Bogavktion. I denne Anledning tilskrev Konsistorium under 8. Sept. Stiftsprovst Paulli, at da dette Lokale efter de for sammes Benyttelse givne særlige Bestemmelser, der selvfølgelig vare uberørte af L. 19. Febr. 1861, ikke tilhørte Kirken eller vedkom de kirkelige Avtoriteter, havde Synet været uden Beføjelse til at udtale sig om det utiladelige i den samme af Konsistorium givne Anvendelse.

Efter Anmodning af Biskoppen over Sjællands Stift, meddelte Konsistorium i Skrivelse af 31. Jan. 1865 følgende til Oplysning om Universitetets Forhold til den Etage i Trinitatis Kirkebygning, der findes mellem Kirkens Hvælvning og Kirke-loftet, og som havde været benyttet af og til Dels endnu benyttedes af Universitetsbibliotheket. Som nærmere paavist i en Komitebetænkning, der findes trykt i J. E. Larsens samlede Skrifter, 4de Afdeling, se navnlig pag 99 ff., laa Oprindelsen til den af Universitetet over dette Lokale udoede Benyttelsesret umiddelbart i Bygningens oprindelige Bestemmelse, idet samme efter kgl. Befaling blev opført til at skulle, foruden at være en Studenterkirke, ogsaa afgive Lokale for Universitetsbibliotheket (ligesom Taarnet var bestemt til Observatorium), og da Kirken gik over til at blive Sognekirke, beholdt Universitetet selvfølgelig det for sammes Brug bestemte Lokale. Det fremgik heraf klart, at Universitetet raadede over dette Lokale, ikke i Kraft af sin Patronatsret over Trinitatis Kirke, men i Følge en det samtidig med Bygningens Opførelse tildelt særlig Benyttelsesret, og at Benyttelsen af dette Lokale saaledes var de kirkelige Avtoriteter aldeles uvedkommende. At L. 19. Febr. 1861, naar den foreskrev, at en Kirke ikke maatte benyttes til verdslig Brug, umulig kunde have ophævet denne Benyttelsesret, var indlysende. Skulde det lidet tænkelige Tilfælde nogen Sinde indtræffe, at der blev givet dette Lokale, som jo havde sin egen Indgang fra Rundetaarn, en Anvendelse, som virkede forstyrrende for Kirketjenesten, eller som maatte anses for mindre passende af Hensyn til den under Lokalet værende Kirke — hvad Anvendelsen til en Avktion over en Videnskabsmands efterladte Bogsamling ganske vist ikke kunde anses for at være —, kunde dette kun berettige de kirkelige Avtoriteter til i denne Anledning at gjøre en Henstilling til rette vedkommende. Til yderligere Oplysning tilføjede Konsistorium, at naar der i de senere Aar efter Universitetsbibliothekets Flytning af samme var gjort Indstilling til Ministeriet om Anvendelse af dette Lokale ved Udlejning for længere Tid, var Ministeriets Afgjørelse udfær-

diget gennem dettes 2det Departement, hvorunder Universitetets Anliggender henhørte, og ikke gennem 1ste Departement, som havde med Kirkevæsenet at gjøre. Det var ogsaa stædse under disse Forhandlinger anset for at være en Selvfølge, at de Indtægter, som indvandedes ved en Disposition over Lokalet, maatte tilflyde Universitetets Kasse, og ikke, førend det her omhandlede Retsforhold forandredes, kunde komme Kirken til gode.

3. Forskjellige Foranstaltninger.

I Skrivelse af 1. Febr. 1866 indberettede Inspektionen for Trinitatis Kirke til Konsistorium, at Kirken i Aaret 1865 havde haft et Underskud af c. 950 Rdl. i hvilken Anledning den anholdt om, at de fornødne Midler til Dækning af dette Underskud maatte tilvejebringes ved Laan eller paa anden Maade, da det var for stort til, at det kunde udredes af det løbende Aars Indtægter. Efter at Konsistorium herover havde indhentet Betænkninger fra Universitetets Kvæstor og Inspektionen for Frue Kirke, indstillede det i Skrivelse af 3. April til Ministeriet at der af Frue Kirkes Midler maatte tilstaaes Trinitatis Kirke et yderligere Laan paa 950 Rdl., der blev at forrente med 4 pCt. Saa vel Kvæstor som Inspektionen for Frue Kirke havde end videre foreslaaet, at Laanets Udbetaling skulde betinges af, at der samtidig dermed blev truffet fornøden Foranstaltning til ved Ligning paa Menigheden at tilvejebringe de nødvendige Midler til Berigtigelsen af Trinitatis Kirkes Gjældsforhold og til Dækning af de uundgaaelige Udgifter ved Kirkens forestaaende Hovedreparation. Hertil bemærkede Konsistorium imidlertid, at det vel var enigt i, at der i denne Sag laa en fornyet Opfordring til saa hurtig som muligt at fremme den hele Sag angaaende Trinitatis Kirkes Hovedreparation m. v. samt de øvrige i Forbindelse hermed staaende Midler til at tilvejebringe Ligevægt mellem Kirkens Indtægter og Udgifter, men at det dog ikke kunde overse, at dersom Laanets Udbetaling virkelig skulde knyttes til en saadan Betingelse, vilde Trinitatis Kirke ikke kunne hjælpes ud af sin nærværende Forlegenhed paa denne Maade, eftersom det næppe vilde kunne undgaas, at nogen Tid maatte hengaa, førend de Underhandlinger og Overvejelser, der maatte gaa forud for en Ligning paa Menigheden, kunde tilendebringes. Konsistorium kunde derfor ikke fastholde den af Kvæstor og Inspektionen for Frue Kirke foreslaaede Betingelse for Laanets Udbetaling.

Herefter samtykkede Ministeriet ved Skrivelser af 14. Avg. og 4 Okt. 1866 i, at der af Frue Kirkes Midler tilstodes Trinitatis Kirke til Dækning af det nævnte Underskud, foruden det Kirken tidligere tilstaaede Laan paa 12,000 Rdl., et yderligere Laan paa 950 Rdl., at forrentes med 4 pCt. aarlig.

— Da den akademiske Værge for Trinitatis Kirke, Prof. Aagesen, i Efteraaret 1862 havde indberettet til Konsistorium, at det var fornødent at forskaaffe Kirkens Assistenskirkegaard en Udvidelse af Jord til Begravelsespladser, anmodede Konsistorium under 16 Okt. s. A. Kjøbenhavns Magistrat om at ville indlede nærmere Forhandling med Kirkens Værger herom. Kommunen erklærede sig under denne villig til at afhænde til Kirken Parcellen Nr. 201 i udenbys Klædebo Kvarter af Areal 25,580 Kv. Al. for en Kjøbesum af 8 Sk. pr. Kv. Al., saaledes at 30 Rdl. 64 Sk. af Kjøbesummen kontant blev indbetalt i Kommunens Kasse,

medens Resten 2,100 Rdl. blev at forrente med 4 pCt. aarlig og afbetale med 65 Rdl. i hver Juni og Decbr. Termin, første Gang i Juni Termin 1864. Under 27. Jan. 1864 bemyndigede Konsistorium Prof. Aagesen til paa Kirkens Vegne at modtage det gjorte Salgstilbud samt til i Forbindelse med Kirkens borgerlige Værge at underskrive Panteobligationen

— I Anledning af et Andragende fra Ejeren af Huset Matr. Nr. 17 i Springgade, Boghandler Enevoldsen, om at erholde en Strimmel Jord af Trinitatis Kirkegaard, som ikke var anvendt til Grave, og som stødte op til hans Plankeværk, til Udvidelse af hans Gaardsplads, udtalte Ministeriet i Skrivelse til Kjøbenhavns Magistrat af 10. Juni 1864, i Henhold til en af Konsistorium afgivet Erklæring, at Andragendet ikke kunde bevilges.

— Efter at Konsistorium, foranlediget ved en Begjæring fra Kjøbenhavns Magistrat, havde udlaant denne nogle Aktstykker, vedrørende Besørgelsen af Klokkerforretningerne i Trinitatis Kirke for Klokker Meyer, forespurgte Magistraten i Skrivelse af 26. Maj 1869, om ikke saa vel disse Aktstykker som andre lignende, der maatte blive begjærede, og som alene angik Trinitatis Kirkes Forhold og ikke stode i nogen som helst Forbindelse med Universitetets egne Sager, kunde forblive hos Magistraten, der som Kirkens nuværende Patronat mulig i Fremtiden kunde have Brug for dem. I denne Anledning svarede Konsistorium under 12. Juni s. A., at der intet var til Hinder for, at Magistraten kunde beholde de tilsendte Aktstykker.

— Ministeriet har ved Skrivelse af 3. Juni 1868 tilmeldt Konsistorium, at Lig herefter ikke maa modtages i Kapeller, førend der haves Attest fra en avtoriseret Læge om, at utvivlsomme Tegn paa Døden have vist sig.

— Efter Indstilling fra Konsistorium har Ministeriet under 25. Sept. 1868 bifaldet, at følgende Gravsteder paa Trinitatis Sogns Assistenskirkegaard, nemlig: Hof- og Stadsretsprokurator Langballes Enkes, Peter Frederik Suhms Enkes, Frøken Finkenhagens, Gehejmekonferensraad Feddersens, Kjøbmand Andreas Jensens og Justitsraad Bøyes med de derpaa værende Monumenter eller Ligstene behandles som hjemfaldne til Kirken. Ministeriet udtalte derhos, at det forudsatte, at der var forløbet 1 Aar, siden den udstedte Indkaldelse sidste Gang var bekendtgjort i Berlingske Tidende.

— Efter Indstilling fra Trinitatis Kirkes akademiske Værge tilstod Konsistorium under 28. Okt. 1864 stud. theol. V. F. S. Iversen en Understøttelse af 50 Rdl. af Trinitatis Fattigkapital.

Ved Skrivelse af 21. Juni 1865 bevilgede Konsistorium af Trinitatis Fattigkapital 30 Rdl. som Bidrag til Dækning af Udgifterne ved stud. philol. J. U. Laursens Kur og Pleje paa St. Hans Hospital ved Roskilde.

Ved Skrivelse af 22. Juni 1867 bevilgede Konsistorium af Trinitatis Fattigkapital en Sygehjælp af 50 Rdl. til stud. theol. E. B. Lund, der var indlagt paa Vordingborg Sindssygeanstalt.

4. Personalia.

I Sept. 1867 androg Organist ved Trinitatis Kirke, Prof. Berggreen om, at der maatte tilstaas ham en aarlig Godtgjørelse af 100 Rdl. i Anledning af den ved Trinitatis Sogns Deling i tvende Sognedistrikter siden 1. Okt. 1858 indførte

nye Altergangstjeneste, samt at denne Godtgjødelse maatte blive ham tillagt for hele den forløbne Tid. Kirkeinspektionen anbefalede, at der for at besørge Orgeltjenesten ved den nye Altergangstjeneste tilstodes ham en Gageforhøjelse af 100 Rdl aarlig fra 1. Jan 1867 at regne. Derimod fraraadede den, af Hensyn til Kirkens slette økonomiske Forfatning, at der tilstodes ham en Godtgjødelse i Forhold hertil af 825 Rdl. fra 1. Okt. 1858—1. Jan. 1867, men henstillede, at der for dette Tidsrum tillagdes ham et Beløb af 200 Rdl. I Skrivelse af 2. Decbr. tiltraadte Konsistorium Inspektionens Indstilling, idet det dog bemærkede, at en Majoritet i Konsistorium holdt for, at 200 Rdl. var en noget knap Godtgjødelse for den forløbne Tid, men at 400 Rdl. vilde være et passende Vederlag.

Ved Skrivelse af 12. Febr 1868 bifaldt Ministeriet, at der tillagdes Prof. Berggreen som Godtgjødelse for den Forøgelse i hans Tjenesteforretninger, der var bevirket ved Trinitatis Sogns Deling, en Forhøjelse af hans aarlige Løn af Kirken af 100 Rdl. fra 1. Jan. 1867 at regne, hvorimod det efter Omstændighederne fandt overvejende Betænkelse ved at tillægge ham nogen Godtgjødelse for det forløbne Tidsrum.

— D. 6. Avg. 1864 afgik Overgraver ved Trinitatis Kirke, Kammerraad Biilmann ved Døden. Konsistorium udnævnte da under 1. Marts 1865 hidtil værende Undergraver, Kammerassessor Th. Olivarius til 1ste Graver og flv. Urtekræmmer, Premierlieutenant E. Borgen til 2den Graver.

Den for 1ste Graver udfærdigede Bestalling, Gebyr 18 Rdl., Stempelpapir 2 Rdl., lyder saaledes:

Rektor og Professorer ved det kgl. Universitet i Kjøbenhavn Gjøre vitterligt, at vi d. 1. Marts d. A. have antaget og beskikket, ligesom vi herved antage og beskikke Undergraver ved Trinitatis Kirke her i Staden, Kammerassessor Thomas Olivarius til 1ste Graver ved denne Kirke. Og haver han i denne Tjeneste, saaledes som han ved Revers af Dags Dato har forpligtet sig, at iagttage efterfølgende Forskrifter:

1. Han skal erkjende Rektor og Professorer for sin rette Øvrighed, være Inspektionen for Kirken hørig og lydlig, uvægerlig efterkomme de Befalinger, som den i Kirken fungerende Præst retter til ham. Han skal bevise Medlemmerne af Kirkeinspektionen og Kirkens Præster al tilbørlig Respekt og gaa saa vel dem som Klokkeren villig til Haande, naar de i Kirkens Ærinde forlange hans Understøttelse, udvise Høflighed mod enhver, til hvem han i sin Bestilling træder i Forhold, og overhovedet i sin Tjeneste vise sig retskaffen, ordentlig, flittig og paapassende.
2. Alle de Forretninger, som have paaligget hans Formand i Tjenesten, efter gammel Sædvane, saasom i Henseende til Ringning, Fejning i og uden for Kirken, Laases og Nøglers Vedligeholdelse og andet videre, haver han med Flid og Paapasselighed at udrette.
3. Under Kirketjenesten skal han flittig og trolig opvarte, i fornødent Fald afværge Stimmel og Uorden, og overhovedet iagttage alt, hvad der i Følge hans Bestilling paahviler ham.
4. I Overensstemmelse med Regl. 15. Febr. 1805, angaaende hvorledes der med Kirkegaardene uden for Kjøbenhavns Nørreport skal forholdes, dets 12te §, skal han ugentlig nogle Gange indfinde sig paa Trinitatis Kirkegaard for at paase Overholdelsen af det i Reglementet befalede og strax til videre Foranstaltning anmelde for Politiet og Kirkeinspektionen, om nogen Overtrædelse har fundet Sted.
5. Naar Reparationer ved Kirken og Kirkens Boliger forefalde, skal han, naar det ham af Kirkeinspektionen befales, flittig være tilstede og have nøje Opsigt med Haandværksfolkene, saaledes at han, dersom Arbejdet er fortinget, paaagter, at det sker forsvarlig og dersom det er betinget i Dagløn, at

Svende og Drengene og andre Pligtfolk efter deres fulde Antal stedse ere tilstede, antegne Tallet paa de tilstedeværende og i Særdeleshed tilse, at de ikke, ved at istandsætte det ene, uden Fornødenhed ødelægge eller bedærve det andet, ligesom han, efter at Arbejdet er fuldført, naar det af nogen af hans Foresatte forlanges, derom skal give sin Attest, saaledes som han det med en god Samvittighed kan vedstaa.

6. Han er i Henhold til Adg. 20. Marts 1844, Tillæg A. § 2, pligtig til, naar det af Skolekommissionen forlanges, at føre dennes Protokol og i øvrigt at gaa den til Haande med Skriveri.
7. Han forpligtes, i Overensstemmelse med det danske Kancellis Skrivelse af 1. April 1826, i Lighed med det, som i kgl. Resol. 10. Marts 1809 er befalet for Stadens Klokkere, at forsikre sin Hustru en Pension eller Livrente af i det mindste 50 Rdl., skriver Halvtresindstyve Rigsdaler aarlig. Og skal denne Forpligtelse være opfyldt, førend nærværende Bestalling udleveres.
8. De samme Indkomster, som tilkom hans Formand i Overgravertjenesten, nemlig
 - a. Andel i Præste-, Klokker- og Degnepenge efter Reskr. 20. Decbr. 1815,
 - b. Huslejhjælp 24 Rdl.,
 - c. de uvisse Indtægter, som falde ved Barnedaab, Brudevielser, Begravelser, Konfirmationer, Altergang, Gravsteders Vedligeholdelse, Testimonier o. s. v. skal han nyde indtil videre; men han maa intet nyt i nogen Maade fordrø eller indføre.

Til Bekræftelse under Universitetets Segl og sædvanlig Underskrift.

Konsistorium den 8. Maj 1865.

Den for 2den Graver udlærdigede Bestalling (Gebyr 17 Rdl., Stempelpapir 2 Rdl.) lyder saaledes:

Rektor og Professorer ved det kgl. Universitet i Kjøbenhavn Gjøre vitterligt, at vi d. 1. Marts d. A. have antaget og beskikket, ligesom vi herved antage og beskikke Kaptejn Edvard Borgen til 2den Graver ved Trinitatis Kirke her i Staden. Og haver han i denne Tjeneste, saaledes som han ved Revers af Dags Dato har forpligtet sig, at iagttage efterfølgende Forskrifter:

1. } lige lydende med Nr. 1, 2 og 3 i Bestallingen for 1ste Graver.
2. }
3. }
4. Naar Reparationer ved Kirken eller Præsteresidensen forefalde, skal han, saa ofte fornødent gjøres, være tilstede og, naar det ham af Kirkeinspektionen befales, have nøje Tilsyn med Haandværksfolkene, saaledes at han, dersom Arbejdet er fortinget, paaagter, at samme forsvarlig sker, og dersom det er betinget i Dagløn, at Svende, Drengene og andre Pligtfolk efter deres fulde Antal stedse ere tilstede samt optegne samme og især tilse, at de ikke, ved at istandsætte et, ufornødent ødelægge et andet.
5. Han skal flittig paapasse, at Beboerne omkring den ham i Særdeleshed anbefroede Kirkegaard, nemlig den paa venstre Haand fra Kjøbmagergade, ikke gjøre Vinduer, Laage, Lemme, Udgange, Rendestene eller Tagfald ud til samme, og i Fald det skulde ske, ufortøvet andrage det for Kirkeinspektionen; ej heller maa han tilstede nogen, uden Tilladelse af Kirkens Værger, at indføre Jord, Sand, Grus eller anden Opfyldning paa Kirkegaarden, eller at aftage eller paalægge Fliser eller Ligstene paa Grave, om hvilket alt han, i Fald det skulde indtræffe, bør gjøre Anmeldelse for en af Kirkeværgerne.
6. } lige lydende med Nr. 6, 7 og 8 i Bestallingen for 1ste Graver, kun at
7. } Ordet »Testimonier» i Nr. 8 her er udeladt, og at der i Stedet for »Over-
8. } gravertjenesten» staar »Undergravertjenesten».

Til Bekræftelse under Universitetets Segl og sædvanlig Underskrift.

Konsistorium den 8. Maj 1865.

— I Anledning af et Andragende fra Graverne ved Trinitatis Kirke om, at Dimisprædikenerne for de theologiske Kandidater atter maatte henlægges til Trinitatis Kirke, efter at dennes Restavration var tilendebragt, eller, hvis dette ikke kunde ske, at der tilstodes dem en Godtgjørelse for det Tab i Indtægter, som

foranledigedes ved, at Dimisprædikener nu holdes andetsteds, udtalte Konsistorium i Skrivelse af 4. April 1871, at det ikke fandt Anledning til at foretage Skridt i den anførte Henseende.

— I Anledning af, at Enken efter afdøde Overgraver ved Trinitatis Kirke, Kammerraad Biilmann, havde andraget om, at der maatte tilstaa hende en aarlig Understøttelse, udtalte Kirkenspektionen i Skrivelse til Konsistorium af 21. Sept. 1864, at den vel maatte anse hende for særdeles trængende og værdig til Understøttelse, men at den dog ikke troede at kunne anbefale Ansøgningen. De Grunde, som i 1858 bestemte Ministeriet til ikke at tilstaa Overgraver Jæhnigens Enke den af hende ansøgte Understøttelse, gjorde sig ogsaa ved denne Lejlighed gjældende. Trinitatis Kirkes økonomiske Forfatning tillod ikke, at der af dens Midler tilstodes nogen Pension, og efter Inspektionens Mening vilde der heller ikke kunne være Spørgsmaal om at paalægge Overgraverembedet en Pensionsbyrde. Dette Embedes Indtægter, som i de senere Aar havde været i stadigt Aftagende, oversteg for Tiden ikke 8 à 900 Rdl. aarlig, og Inspektionen maatte derfor fraraade at belaste Embedet med en Pensionsbyrde, der vilde blive saa meget mere trykkende, som den vel ogsaa maatte komme Overgraver Jæhnigens Enke til gode, og det ingeniunde var umuligt, at den Overgraver, som blev at ansætte, ved sin Dod kunde efterlade sig en Enke, til hvem Pensionen da ligeledes maatte udredes.

Hertil sluttede Konsistorium sig i Skrivelse af 8. Nov., hvorefter Ministeriet under 16. s. M. afslog Andragendet.

5. De Kirken skjænkede Legater.

Cand. theol. Daniel Meyer, Klokker ved Trinitatis Kirke har ved Skrivelse af 27. April 1868 tilmeldt Inspektionen, at han agtede i levende Live at skjænke en Kapital paa 500 Rdl. i Husejer-Kreditkasse-Obligationer som et Legat til Trinitatis Kirke paa Vilkaar, at Legatet fører Navn af »Madame Jensine Henriette Meyers, født Dyrehauges Legat», og at »Renterne tilfalde Kirkekonen og Gravermanden ved samme Kirke», ved hvilke Betegnelser Klokker Meyer har forklaret at have sigtet til Stolekønen (da Ane Zimmer) og Kirkebudet (da Hans Jørgensen). Han har derhos udtalt, at det er hans Ønske, at den halvaarlige Rente deles lige mellem disse 2 Personer. Konsistorium har med Paaskjønnelse modtaget dette Tilbud, hvorefter Legatet under 12. Maj 1868 er indbetalt i Universitetskvæsturen.

— Følgende Legatgravsteder ere tilkomne:

Ved Skrivelse af 8. Dec. 1864 har Konsistorium tilladt, at Trinitatis Kirke overtager den fremtidige Vedligeholdelse af Bedemand Blochs Enkes, Johanne Lovise Augusta, født Bichoffs Gravsted paa den gamle Assistenskirkegaard ved Muren Nr. 22 i 100 Aar fra d. 24. Juli 1812 at regne, mod Indbetaling af den i den afdødes Testament dertil bestemte Kapital af 300 Rdl. i kgl. Obligationer, hvis Renter i det nævnte Tidsrum udbetales den ved Assistenskirkegaarden ansatte Graver.

Ligeledes har Konsistorium under 11. Juni 1866 tilladt, at Kirken overtager Vedligeholdelsen af afd. Lysestøber N. J. Langdahls og senere afdøde Hustrus Gravsted paa Trinitatis Assistenskirkegaard litr. C. Nr. 23 indtil d. 8.

Okt. 1953, mod Indbetaling af den i Testamentet dertil bestemte Kapital af 100 Rdl. kontant.

End videre har Kirken, med Konsistoriums Samtykke i Skrivelse af 10. Febr. 1866, overtaget Vedligeholdelsen af Partikulier P. W. Moldenhousers Gravsted paa Trinitatis Sogns Assistenskirkegaard litr. J. Nr. 61 indtil d. 1. Okt. 1904 mod Indbetaling af den dertil i Testamentet bestemte Kapital af 300 Rdl. i kgl. Obligationer. Ved samme Skrivelse tillagdes der Graveren af Renterne en aarlig Godtgjærelse af 3 Rdl. for Tilsynet med Gravstedet.

Fremdeles samtykkede Konsistorium under 11. Juni 1866 i, at Kirken overtog Vedligeholdelsen af afd. Kammerassessor A. G. Linds og senere afdøde Hustrus Gravsted, Monumentlinien Nr. 7 paa Trinitatis Sogns Kirkegaard, hvilket Gravsted efter Skjøde af 3. Febr. 1862 var kjøbt for 20 Aar og efter den Skjødet givne Paategning fornyet under 11. Maj 1866, mod Indbetaling af den i Testamentet dertil bestemte Kapital af 200 Rdl. kontant.